

Natura 2000 Fenntartási Terv

HUON20007 Köles-tető

kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

Óriszentpéter, 2016.

Zöld Zala Természetvédő Egyesület

Zöld Zala
Természetvédő Egyesület

Felelős tervező

Óvári Miklós (természetvédelmi szakmérnök)

Vezető szakértő

Óvári Miklós (természetvédelmi szakmérnök)

Közreműködő szakértők

Dr. Szentirmai István (biológus)

Szépligeti Mátyás (botanikus)

Tóth Ádám (zoológus, térinformatikus)

TARTALOMJEGYZÉK

I.	Natura 2000 Fenntartási Terv.....	5
1.	A terület azonosító adatai.....	5
1.1.	Név.....	5
1.2.	Azonosító kód.....	5
1.3.	Kiterjedés.....	5
1.4.	A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	5
1.4.1.	A terület jelölő élőhelyei.....	5
1.4.2.	A terület jelölő fajai.....	5
1.5.	Érintett települések.....	6
1.6.	Egyéb védettségi kategóriák.....	6
1.7.	Tervezési és egyéb előírások.....	6
2.	Veszélyeztető tényezők.....	8
3.	Kezelési feladatok meghatározása.....	12
3.1.	Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	12
3.2.	Kezelési javaslatok.....	13
3.2.1.	Élőhelyek kezelése.....	13
3.2.1.1.	Az egész területre vonatkozó általános kezelési javaslatok.....	13
A)	<i>Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok.....</i>	13
3.2.2.	Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	28
3.2.3.	Fajvédelmi intézkedések.....	29
3.2.4.	Kutatás, monitorozás.....	29
3.2.5.	Mellékletek: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések, valamint a művelési ág lehetséges megváltoztatásának összegzése (térkép és táblázat).....	30
3.3.	A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében.....	34
3.3.1.	Agrártámogatások.....	34
3.3.1.1.	Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer.....	35
3.3.1.2.	Javasolt agrártámogatási rendszer.....	37
3.3.2.	Pályázatok.....	38
3.3.3.	Egyéb.....	38
3.4.	A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	38
3.4.1.	Felhasznált kommunikációs eszközök.....	38
3.4.2.	A kommunikáció címzettjei.....	39
3.4.3.	Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	40
II.	Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	71

1.	A tervezési terület alapállapot jellemzése	72
1.1.	Környezeti adottságok	72
1.1.1.	Éghajlati adottságok	72
1.1.2.	Vízrajzi adottságok.....	72
1.1.3.	Talajtani adottságok	72
1.2.	Természeti adottságok	73
1.2.1.	A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	75
1.2.2.	A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	79
1.2.3.	A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	79
1.2.4.	A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	82
1.3.	Területhasználat.....	82
1.3.1.	Művelési ág szerinti megoszlás.....	82
1.3.2.	Tulajdoni viszonyok	83
1.3.3.	Területhasználat és kezelés	83
1.3.3.1.	Mezőgazdaság	84
1.3.3.2.	Erdészet.....	84
1.3.3.3.	Vadgazdálkodás, halászat, horgászat	85
1.3.3.4.	Vízgazdálkodás	88
1.3.3.5.	Turizmus	88
1.3.3.6.	Ipar	88
1.3.3.7.	Infrastruktúra.....	88
1.3.3.8.	Egyéb	89
2.	Felhasznált irodalom	90
3.	Térképek.....	91
3.1.	A Köles-tető áttekintő térképe	91
3.2.	A Köles-tető élőhelytérképe	92

I. Natura 2000 Fenntartási Terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Köles-tető	kiemelt	jelentőségű
	természetmegőrzési terület		

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUON20007
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	385,41 ha
---------------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. A terület jelölő élőhelyei

- pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*)
- pannon cseres-tölgyesek (91M0)

* kiemelt közösségi jelentőségű élőhely

1.4.2. A terület jelölő fajai

- nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)
- szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- közönséges denevér (*Myotis myotis*)

1.5. Érintett települések

„A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.”

Vas megye	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
Vép	305,564	79,28
Kenéz	79,846	20,72

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Országos jelentőségű védettség

A tervezési terület nem tartozik országos jelentőségű védett természeti területhez és nem képezi részét nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó területnek sem.

Ex lege védettség

A Vidékfejlesztési Értesítő LXII. évf. I. számában (2012. január 13.) megjelent „A vidékfejlesztési miniszter közleménye az ex lege lápi és szikes tavi védettséggel érintett területekről” c. jogszabály 1. sz. mellékletben az egyedi hatósági határozattal lehatárolt határvonalú ex lege védett láppal érintett ingatlanok helyrajzi számai közt a Vép 0217/6. helyrajzi szám szerepel.

Helyi jelentőségű védettség

A tervezési területen a nyilvántartás (<http://www.termeszetvedelem.hu/helyi-jelentosegu-vedett-termeszeti-teruletek>) helyi jelentőségű védett terület nem található.

Ökológiai hálózat

A Köles-tető területének túlnyomó része (98%) a Nemzeti Ökológia Hálózat magterületébe tartozik, míg egy kisebb területrész (2%) az ökológiai folyosóban került kijelölésre.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

Településrendezési eszközök

A terület Vép és Kenéz külterületéhez tartozik.

- Vép Város Helyi Építési Szabályzata és Helyi Építési Terve – elfogadva: 9/2010. (IX. 16.) önkormányzati rendelettel.
- Vép Város Szabályozási terve 9/2010. (IX.16.) Önk. rendelet
- Kenéz Község Képviselőtestületének 3/2010. (II. 22.) rendelete Kenéz Szabályozási Tervének jóváhagyásáról valamint a Helyi Építési Szabályzatáról.
- Kenéz község Önkormányzatának képviselő-testületének 8/2010 (II.8.) határozata Kenéz község településszerkezeti tervéről és annak leírásáról. Módosította a 62/2012

(X.29.) határozat.

Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- Sárvári Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve - ügy száma: 322/2/2010. (érvényes 2010. január 01. - 2019. december 31.)
- 192. Sárvári Erdészeti Igazgatóság Körzeti Erdőterve - törzskönyvi szám: 1/2010. (érvényes 2010. január 01. - 2019. december 31.)

Vadgazdálkodási tájegységek és üzemtervek

A tervezési terület az 503 azonosítóval rendelkező Alpokaljai Vadgazdálkodási Tájegység része. Tájegységi vadgazdálkodási terv még nem készült el, így üzemtervvel sem rendelkezik a tervezés idején.

Vadászatra jogosultak:

Vadászterület azonosító	Vadászatra jogosult	Jóváhagyó határozat száma
18-152010-503	Vadkert Vadásztársaság	VA-06/AKFO1/00481-2/2017

Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

Országos Vízyűjtő-gazdálkodási Terv 2015. Elfogadta: 1155/2016. (III.31) Korm. határozat

2. Veszélyeztető tényezők

1. táblázat: a tervezési területen ható veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kicsi)	Érintett összes terület nagysága (%)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
B07	egyéb erdészeti tevékenység	H	37	37	<p>A jelenleg vágásos gazdálkodás a pannon cseres-tölgyesek (91M0) és a pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*) jelölő élőhelyek jelentős mértékben veszélyezteti. A vágásterületeken megszűnik a jelölő élőhely, az állományok többsége egykorú, ritkák az idős faegyedek. Az idegenhonos vagy nem termőhelyhonos fafajok állományai a fent felsorolt közösségi jelentőségű élőhelyek potenciális termőhelyeit foglalják el. A felújításokkor számos helyen vízelvezető árkokat alkalmaztak, ezzel megváltoztatva a terület vízháztartását. További probléma az akácokból kiinduló növényi invázió, mely az állományokkal szomszédos élőhelyeket degradációval, gyomosodással veszélyezteti, akár teljesen át is alakítja. Az erdőgazdálkodás során alkalmazott véghasználatok megszüntetik a legtöbb erdei faj élőhelyét, így a nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), a szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) és a közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>) jelölő fajokét is</p>

B02.04	lábbon álló vagy fekvő holtfa eltávolítása	M	54	54	Az erdőgazdálkodás során a holtfa, illetve az odvasodó fák eltávolítása megszünteti a nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>) jelölő állatfajok élőhelyeit.
D01.01	ösvények, burkolatlan utak, bicikliutak	M	50	50	A pannon cseres-tölgyesek (91M0), pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*) jelölő társulásokban az erdőrészek közötti nyiladékok kialakítása az átlagosnál nagyobb szélességű, ezért a használatnál nagyobb mértékben vannak igénybe véve, forgalom zajlik rajtuk, pl. a köztelepülések közötti közelítő forgalom.
D01.04	vasútvonalak	M	3	3	A tervezési területet kettéosztja a meglévő vasúti pálya, negatívan hat a terület egy részének vízháztartási viszonyaira, elősegíti az özönnövények terjedését, és akadályozza több állatcsoport mozgását, ezeken keresztül veszélyezteti a pannon cseres-tölgyesek (91M0) és a pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*) jelölő élőhelyeket.
B02.01.02	erdő felújítás idegenhonos fafajokkal	L	1	1	Az idegenhonos fafokkal való felújítás csökkenti a nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) és a közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>) jelölő fajok potenciális élőhelyeit, a pannon cseres-tölgyesek (91M0), pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*) jelölő élőhelyeket.

I01	idegenhonos, inváziós fajok jelenléte	L	3	3	A telepített akácok és akác fasorok inváziós góccokként vannak jelen a területen, melyek várható terjeszkedésükkel a pannon cseres-tölgyesek (91M0) és a pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*) jelölő élőhelyeket veszélyeztetik.
-----	---------------------------------------	---	---	---	---

2. táblázat: a tervezési területen kívülről érkező veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kicsi)	Érintett összes terület nagysága (%)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
K04.05	növényevők általi károkozás	H	25	25	A jelentős vadlétszám károsítása pannon cseres-tölgyesek (91M0) és a pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*) jelölő élőhelyeket, valamint a nádasok, magassásosok élőhelyeket degradációval, gyomosodással nagymértékben veszélyezteti. A taposás, túrás és rágás hatására a felújulás nehezzé válik, a cserjeszint kiritkul, a gyepszint látványosan degradálódik. A túltartott vadállomány hátráltatja a cseres-tölgyesek természetes felújulását, így csökkenti a nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) és a közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>) jelölő fajok élőhelyét.
A02.01	gazdálkodás intenzívebbé válása	M	30	30	A Natura 2000 területen kívüli szántókon zajló intenzív művelés hatására a szántókkal határos pannon cseres-tölgyesek (91M0) és a pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*) jelölő élőhelyek gyomosodnak, degradálódnak.

3. táblázat: Jövőbeli potenciális hatások, veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kicsi)	Érintett összes terület nagysága (%)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
I01	idegenhonos, inváziós fajok jelenléte	H	50	50	Veszélyforrásként elsősorban a spontán megjelent akácok, illetve az azokból a határos élőhelyeken várhatóan megjelenő akácegyedek gyomosítása említhető. Az akácokból, mint inváziós gócból induló növényi invázió pannon cseres-tölgyesek (91M0) és a pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*) jelölő élőhelyet degradációval, gyomosodással veszélyezteti.
A02.01	gazdálkodás intenzívebbé válása	L	10	10	A Natura 2000 területen kívüli szántókon zajló intenzív művelés hatására a szántókkal határos pannon cseres-tölgyesek (91M0) és a pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*) jelölő élőhelyek gyomosodnak, degradálódnak.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A vizsgált területre vonatkozó általános természetvédelmi célkitűzés az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Kiemelt célkitűzés a területen található természetes és természet szerű élőhelyek megőrzése, különösképp a pannon cseres-tölgyesek (91M0) és a pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*) védelme, fenntartása, területének növelése. Fontos szempont, hogy a jelölő társulások élőhelyet biztosítsanak a szarvasbogár (*Lucanus cervus*), a nagy hörcsincér (*Cerambyx cerdo*) és az erdei odúlakó denevérek, elsősorban a közönséges denevér (*Myotis myotis*) jelölő fajok számára. A területen inváziós fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*) visszaszorítása, valamint a cserjésedett gyepek helyreállítása fontos az élőhely rekonstrukciós program megvalósíthatósága szempontjából.

További célok és végrehajtandó feladatok:

- A cserjésedett gyepek helyreállítása
- A honos fafajú ültetvényekben (erdeifenyő, magas kőris) fafajcsere
- A pannon cseres-tölgyesek (91M0) és a pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*) jelölő élőhelyek esetében az állandó erdőborítást biztosító gazdálkodási módra való áttérés (szálaló, Pro Silva Hungária gazdálkodás)
- Az inváziós fajok (fehér akác) visszaszorítása
- A vadászható nagyvadak kártételének megszüntetése

3.2. Kezelési javaslatok

A) Az intézkedési javaslatok rendszerének bemutatása

A javaslatok és intézkedések két csoportba sorolhatók. Az első csoportba tartoznak a gazdálkodáshoz nem köthető, a területszinten értelmezett általános javaslatok. Ezek a gazdálkodókon túli érintettek (területrendezők, beruházók, vállalkozók, turisztika) részére szóló elvek a kritikus pontok meghatározásával (pl.: nem kívánatos fejlesztések, korlátozás nélkül, korlátozással, vagy egyáltalán nem végezhető tevékenységek).

A megfogalmazott intézkedések második csoportjába a gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok kerülnek besorolásra. Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a meghatározott kezelési egységekben az ott található élőhelyek és fajok, valamint a területen jelenleg folyó tevékenység alapján ajánlásokat tegyen a további gazdálkodás módjára. Ezek a javaslatok adják a jövőbeni támogatási programok kidolgozásának alapját.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. Az egész területre vonatkozó általános kezelési javaslatok

A) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

A területen lévő ásványi kavicsvagyon kitermelése, bányanyitás a Natura 2000 területeken azok elsődleges rendeltetésével ellentétes tevékenység, ezért nem folytatható.

A terület turisztikai szempontból jelenleg nem hasznosított. Az idős cseresek, tölgyesek és az azokban élő növény- és állatközösség ökoturisztikai szempontból olyan vonzerőt képviselnek, amivel megfelelő körülmények között élni lehet. Természetvédelmi szempontból a terület turisztikai - főképp környezeti nevelési célú - hasznosítása javasolt. Ehhez a terület jelenlegi feltártsága, a meglévő nyiladék –és úthálózat jó lehetőséget biztosít. A turisztikai fejlesztés elengedhetetlen része a Natura 2000 területet bemutató infrastruktúra létrehozása, hogy az ide látogatók tisztában legyenek a terület státuszával, természeti értékeivel. A tájékoztatást a területre bevezető forgalmasabb közutak és erdei utak mentén elhelyezett tájékoztató táblákkal, szóróanyagokkal lehetne elérni, utóbbiakat a helyi turisztikai irodákban és önkormányzatoknál lehetne kihelyezni, elérhetővé tenni. További fontos szempont ezeknek az információs anyagoknak a világhálón való megjelentetése is.

B) Gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok:

A gazdálkodási egységhez köthető kezelési javaslatok egyértelmű értelmezése érdekében azokat minden esetben egy meghatározott kezelési egységbe soroltuk. Az élőhelytérképen feltüntetett, területileg lehatárolt élőhelyek kezelési egységekbe (KE-) lettek sorolva, melyek lefedik az egész tervezési területet. A kezelési egységek határa a terepi bejárás alapján lett meghatározva, így nem feltétlenül egyezik az érintett ingatlanok helyrajzi számainak hivatalos földhivatali határaival. Ennek megfelelően egyes helyrajzi számok területét több kezelési egység is érintheti. A kezelési egységeknél a kezelés célját képező érintett élőhelyek, és fajok is meg lettek határozva.

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati

szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

BA) A kezelési egység értelmezése és a lehatárolásra vonatkozó szempontok

A kezelési egységek lehatárolása a 2015-ben aktualizált, az Általános Nemzeti Élőhelyosztályozási Rendszer 2011-ben kiadott változatán (ÁNÉR 2011) alapuló élőhelytérkép alapján történt. Ennek során az azonos kezelést igénylő élőhelyfoltokat összevontuk, illetve az élőhelyfolton belül különböző kezelést igénylőket leválasztottuk. Arra törekedtünk, hogy az előírások megfelelő mértékben specifikusak lehessenek, így az eltérő kezelést igénylő élőhelyeket elkülönítettük. Ugyanakkor azt is szem előtt tartottuk, hogy a kezelési egységek rendszere könnyen áttekinthető legyen és a terület ne legyen indokolatlanul felaprózva. A kezelési előírásokat a kezelési egységeken előforduló jelölő értékek igényeinek figyelembevételével és a kezelési egység jelenlegi állapotának függvényében határoztuk meg. Az egyes kezelési egységekbe sorolt ÁNÉR élőhelytípusok és közösségi jelentőségű élőhelyek összefoglalását a 2. táblázat mutatja. A tervezési terület kis részét (ld. 2. táblázat és a 3.2.5. számú mellékletek) kezelést nem igénylő területek kategóriába soroltuk KE-0 kódolással. Ezek olyan művi létesítmények (pl. utak, beépített területek), illetve magántelkekhez kötődő kiskertek, udvarok, melyek esetében természetvédelmi értékek jelenlétéről nem beszélhetünk és ezek megjelenése rendeltetésszerű használat mellett később sem várható, így természetvédelmi kezelésük nem indokolt.

BC) Általános szempontok a gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok kidolgozására:

A kezelési javaslatok meghatározásánál szerepeltettük a területre vonatkozó jogszabályokat, melyek a terület használatával kapcsolatosan alapvetően betartandóak (pl.: erdőtervek), az azokban foglalt kötelezően betartandó tevékenységeket, kezeléseket itt nem ismételtük meg. Törekedtünk az adaptív kezelést biztosító előírás-javaslatok olyan meghatározására, melyek lehetőség szerint a gazdálkodás során betarthatóak és az aktuális támogatási rendszerrel összhangban vannak.

Gyepgazdálkodás

A tervezési terület nyugati szegélyén a patak mentén található cserjésedett gyep a kezelés felhagyását követően cserjésedik, gyomosodik, társulási szempontból jellegtelen. Ez a folyamat kedvezőtlen, ezért a cserjéket el kell távolítani és a gyepet újra gyepként kell kezelni, hiszen ezek a tisztások fontosak lehetnek számos – elsősorban – rovarfajok számára.

Erdőgazdálkodás

A területen található jelölő élőhelyek fenntartása csak az azokat fenntartó extenzív erdészeti

kezelés megteremtésével biztosítható. Ez a gazdálkodásnak a vágásos üzemmódból örökterdő üzemmódba való váltásával megvalósítható, és a jelölő élőhelyek fenntartását hosszútávon biztosítja. A területen nagy kiterjedésben található fiatal tölgyesek, melyek az egykori jelölő élőhelyek helyén találhatóak. Ezek a fiatal tölgyesek megfelelő erdészeti kezeléssel középtávon jelölő élőhelyekké alakíthatók. Kisebb kiterjedésben a magas kőris monodomináns, ültetvény jellegű állománya is megtalálható, ez hosszabb távon fafajcserével újra cseres-tölgyessé alakítható. Az inváziós fehér akác állományát illetően is hasonlóképp kell eljárni.

Az erdészeti hasznosítású területek más funkcióban történő hasznosítása (beépítés, ipari célú beruházások) nem kívánatos.

Vadgazdálkodás

A területen történő vadgazdálkodás vonatkozásában elődegesen a nagyvadállományt szükséges jelentős mértékben apasztani egészen addig, amíg az erdőfelújításokat kerítés nélkül is eredményesen végre lehet hajtani. A nagyvadak közül a gímszarvas és a vaddisznó a jelölő élőhelyeken és a vizes élőhelyen jelentkező taposásával, túrásával okoz nagy gondot. A jelölő élőhelyek területének növeléséhez is elengedhetetlen feltétel a vadállomány létszámának jelentős csökkentése. A vadak etetése szükségtelen, mellőzendő.

Vízgazdálkodás

A területen vízgazdálkodási szempontból jelentős állóvíz, vagy vízfolyás nem található. Az erdők lefolyástalan, mélyebben fekvő részein ugyanakkor több mocsár, időszakosan vízzel borított terület található, mely színesíti, kiegészíti az erdei közösséget. Ezek fenntartása a vadgazdálkodásnál megfogalmazottak alkalmazásával javasolt.

3.2.1.2. Kezelési egységek

A tervezési területen található élőhelyeket nyolc kezelési egységbe soroltuk be - ezek közül egy nem igényel kezelést -, melyeket a 3.2.5. fejezetben térképen ábrázoltunk. A kezelések alapját a 2015-16-ban aktualizált élőhelytérkép képezte. A meghatározott kezelési egységek a jelölő és egyéb élőhelyekkel együtt az egész Natura 2000 területet lefedik és tartalmazzák az adott egységre vonatkozó kezelési előírásokat. Az előírások meghatározásánál szem előtt tartottuk, hogy azok követhetőek, betarthatóak, ugyanakkor a szükséges mértékben specifikusak, mindezek mellett a gazdálkodók számára érthetőek, áttekinthetőek legyenek.

Kezelési egység	Elnevezés	Érintett ÁNÉR élőhelytípusok	Érintett közösségi jelentőségű élőhely
KE-0	kezelést nem igénylő területek	U11	-
KE-1	cserjésedett gyepek	RBxP2bxOD	-
KE-2	nádas, magassásos	B1xB5, B5, B5xJ2, OAxP2b, OAxRC	-
KE-3	fűzesek, égeresek	J2xP2b, J5, J5xRB, P2axOA, P2bxP2a	91E0*
KE-4	tölgyesek	K1a, K1axS6, L2b, L2bxK1a, L2bxS6	91G0*, 91M0
KE-5	őshonos fafajú fiatalosok	P1, P8, RDa	-

KE-6	jellegtelen faállományok	P2bXP3, P2bXRC, RAXS6, RB, RBXOB, RC, RCXS3, RCXS6	-
KE-7	akácok, egyéb tájidegen ültetvények	RDb, S1, S1XP2b, S3, S6	-

*kiemelt jelentőségű élőhely

Kezelést nem igénylő területek

(a) Kezelési egység kódja: KE-0

kezelést nem igénylő területek

(b) Kezelési egység meghatározása:

Azokat a mesterséges létesítményeket (murva- és földutak, erdei nyiladékok) soroltuk ide, melyeken a jelenlegi használatból eredően természeti értékek nem találhatóak és megjelenésük a jövőben sem várható, ezért természetvédelmi kezelésük nem indokolt.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- érintett ANÉR élőhelyek:
U 11 Út- és vasúthálózat
- érintett Natura 2000 élőhelyek: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A fenti élőhelyek folyamatos intenzív emberi hatás alatt állnak, rajtuk természeti értékek nem találhatóak, ezért kezelést nem igényelnek. Mindezek alapján gazdálkodáshoz köthető általános javaslatot nem teszünk.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- a) Kötelezően betartandó előírások: -
- b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok: -

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

Nem teszünk ilyen javaslatot.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Fenti élőhelyek kezelést nem igényelnek kezelést, ill. esetükben az nem értelmezhető

Gyep

A tervezési területen jelenleg gyepként kezelt terület nem található. Az egyetlen gyepművelési ágú ingatlan a Sormási-patak mentén, a terület északnyugati szélén húzódik, ám ezt hosszabb ideje nem művelik, így azon spontán szukcesszió következtében mára galagonya, vadkörte, kökény, erdei fenyő és akác alkotta jellegtelen cserjés alakult ki. Az élőhely gyep funkciójának visszaállítása a terület állatvilága – főképp a rovarok – szempontjából fontos, ezért a megjelent cserjék visszaszorításával, irtásával a korábbi gyepet helyre kell állítani. A kökény és vadkörte bokrok 15 %-a meghagyandó a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) élőhelyének biztosítására.

(a) **Kezelési egység kódja: KE-1**

gyomos, cserjésedő gyepek

(b) **Kezelési egység meghatározása:**

A tervezési terület vonatkozásában a hosszabb ideje nem kezelt gyepek lettek idesorolva, melyek mára nagymértékben becserjésedtek, a gyepek gyomosodtak, több helyütt inváziós fajokkal (magas aranyvessző, fehér akác) fertőződtek.

(c) **Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:**

- *érintett ANÉR élőhelyek:*
RB őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők xP2b galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések x OD lágyszárú évelő özönfajok állományai
- *érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

(a) **Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:**

A hosszabb ideje nem művelt, gyomosodó, cserjésedő területek helyreállítása, gyepké váló átalakítása.

(d) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:**

a) *Kötelezően betartandó előírások*

A tervezési területre vonatkozó kötelezően betartandó előírásokat a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet tartalmazza.

b) *Önkéntesen vállalható előírások*

Kód	Kezelés leírása
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY106	Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.

(e) **Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:**

Ezeknek az élőhelyeknek a kezelése a cserjék visszaszorítása és az eredeti gyepvegetáció visszaállításával, valamint annak kaszálással vagy legeltetéssel való fenntartásával megoldható. A cserjékből a kökény és vadkörte bokrok 15 %-át meg kell hagyni a gyapjasszövő élőhelyének biztosítására.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A cserjésedett gyepeken megjelent másodlagos cserjevegetáció fajösszetétele, gyomosodása a természetes folyamatokkal ellentétes irányú. A területeknek az átalakításával, a mára jellegtelen növényzet kivágásával és a kaszálásnak vagy legeltetésnek, mint kezelésnek újbóli rendszeres alkalmazásával a jelölő és egyéb fontos védett fajok számára megfelelő élőhely és táplálkozóterület kialakítására nyílik lehetőség.

Vizes élőhelyek

A vizsgált terület északkeleti részén az 19A, 19B, 20A, 20B és 30A erdőrészekben több kis kiterjedésű mocsár, sekély, időszakos tó és azokat körülölelő, mocsári növényzet található. Ezek az élőhelyek nem csak a tervezési terület, hanem az azt körülvevő további erdős- és mezőgazdasági kultúrtáj vonatkozásában is értékes színfoltjai a Köles-tetőnek. Jelentőségüket jelzi, hogy a Vép 0217/6. sz. hrsz-ú ingatlanban ex lege lép is kijelölésre került. A tervezési időszakban a terepbejárások során tapasztaltak alapján megállapítást nyert, hogy a túltartott vadállomány károsítása (taposás, dagonyázás) nagymértékben veszélyezteti fennmaradásukat, természeti állapotukat; ez a jelenlegi tendencia az élőhelyek jelentős leromlása felé mutat.

(a) Kezelési egység kódja: KE-2

mocsár

(b) Kezelési egység meghatározása:

A több erdőrészletben is megtalálható sekély, időszakos kis mocsarokat és az ott található bokorfüzeseket, magassásosokat és mocsári vegetációt soroltuk ebbe a kezelési egységbe. Ezek a kis kiterjedésű élőhelyek értékes színfoltjai az erdőknek, egyedülállók a tágabb táji környezetben.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *érintett ÁNÉR élőhelyek:*
B1a nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások x B5 nem zsombékoló magassásosok,
B5 nem zsombékoló magassásosok
B5 nem zsombékoló magassásosok x J2 Láp- és mocsárerdők,
OA Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek x P2b Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések,
OA Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek x RC Óshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők
- *érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A jó természeti állapot megtartása, helyreállítása érdekében a nagyvadak létszámának csökkentése szükséges az ökológiai eltartó-képesség függvényében.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:

- a) *Kötelezően betartandó előírások*

Az erdőtervezett területekre vonatkozó előírásokat a 2009. évi XXXVII. törvény (az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról), valamint az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések pályázati felhívás tartalmazzák.

A terv készítésének idején a mocsarakra vonatkozatható kötelezően betartandó előírások nem ismertek. A tágabb táji környezetre vonatkozó, a Víz Keretirányelv alapján kidolgozott vízgyűjtő-gazdálkodási tervben (1-3 Rába) megfogalmazottak itt nem relevánsak.

b) Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Kezelés leírása
V01	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
V11	A vízi növényzet irtása nem engedélyezhető.
V51	A nádas minimum 30-40%-át nem szabad learatni.
V56	A nádaratás csak fagyott talajon végezhető.
VA02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. A meddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

Ezek az élőhelyek a nagyszámban jelen lévő nagyvadak károkozása miatt napjainkra nagymértékben veszélyeztetetteké váltak. Fontos feladat a nagyvadak létszámának a terület eltartóképességének szintjére való csökkentése.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A területen található kis mocsárfoltok élőhely-együttese a környező tájban egyedülállóak, számos állatfaj (hüllők, kételtűek, rovarok, emlősök) számára jelentenek élő- és táplálkozó helyet. Megfelelő kezelésükkel a területen a vizes élőhelyekre jellemző jelölő élőhelyek megjelenése is prognosztizálható.

Erdők

A jelenleg is jó természeti állapotú cseres-tölgyesekben és gyertyános-tölgyesekben a gazdálkodás során elsődleges szempont a folyamatos erdőborítás biztosítása. Ezekben az erdőkben a változatos korösszetétel mellett az idős fák arányának és a holtfa mennyiségének növelésére volna szükség. Erre egyrészt a xilofág rovarok, a denevérek, valamint az odúlakó madarak élőhely-minőségének és mennyiségének növeléséhez van szükség.

A területen található erdők természetességük alapján öt kezelési egységbe lettek sorolva. A füzések és égeresek (KE-3) gazdasági haszna jelentéktelen, így ezeknél a természetes folyamatok érvényre juttatását kell biztosítani. A cseres-tölgyesek, gyertyános-tölgyesek (KE-4) esetében a legfontosabb a jelenlegi jó természeti állapot megtartása. Az őshonos fafajú fiatalosok, fiatal cseres-tölgyesek (KE-5) esetében a megfelelő kezelés meghatározása kapott prioritást. A kezelést úgy kell meghatározni, hogy azok középtávon cseres-tölgyesekké, gyertyános-tölgyesekké, jelölő élőhelyekké váljanak. A jellegtelen faállományok (KE-6) esetében olyan kezelést – szükség esetén fafajcserét – kell választani, aminek eredményeképp az erdő a jelölő élőhellyé válhat. Az erdeifenyvesek és egyéb ültetvényeszerű faállományok (magas kóris), valamint a tájidegen akácok (KE-7) esetében a fafajcserével megvalósuló élőhelyátalakítás a megfelelő kezelés: a telepített kórises ültetvények közösségi jelentőségű élőhelyek potenciális termőhelyét foglalják el, így közép-hosszabb távon kívánatos lenne azok cseres-tölgyesekké vagy gyertyános-tölgyesekké alakítása. Az élőhelyek degradálódásának

elkerülése érdekében a terjeszkedő akácot minden eszközzel vissza kell szorítani, térhódítását meg kell akadályozni. Az akácok térfoglalása ugyan jelenleg nem jelentős (<1 %), azonban inváziós tulajdonsága folytán fertőzőképességével veszélyezteti a közösségi jelentőségű élőhelyeket, így legelőször ezeket szükséges mihamarabb tájhonos tölgyes erdőállományokká alakítani. Az akác állományok sikeres átalakításához a vegyszeres kezelés elfogadható eszköz lehet.

(a) **Kezelési egység kódja: KE-3**

fűzések, égeresek

(b) **Kezelési egység meghatározása:**

A területen erdészet által üzemtervezett és kezelt, őshonos fafajokból álló, az év jelentős részében vízhatás alatt álló erdők, cserjések.

(c) **Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:**

- *érintett ANÉR élőhelyek:*
J2 Láp- és mocsárerdők x P2b Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések,
J5 Égerligetek,
J5 Égerligetek x RB Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők,
P2a Üde és nedves cserjések x OA Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek,
P2b Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések x P2a Üde- és nedves cserjések
- *érintett Natura 2000 élőhelyek:*
Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*)

(d) **Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:**

A Natura 2000 területen lévő erdőknél elsődleges cél a folyamatos erdőborítottság elérése. Egyenlőtlen erélyű bontásokkal, legfeljebb 2000 m²-es lécek nyitásával lehet a fahasználatokat elvégezni. Egy adott vágásterület 100 m-es körzetében akkor nyitható újabb lék, ha a szomszédos állomány legalább 50 éves. Hektáronként legalább 10 m³ holt faanyag meglétéig valamennyi holt faegyedet meg kell hagyni. A beavatkozásokat kemény (fagyott vagy száraz) talajon kell végezni a vegetációs időben történő fakitermelésre vonatkozó időkorlátok között. Felújítás csak őshonos fafajokkal történjen, a természetközeli társulásra jellemző elegyfajok kímélendők, hiányuk esetén a fiatalos állományrészbe vagy lécekbe mesterségesen telepítendők. Ügyelni kell a cserjeszint kíméletére. A nagyvadállományt jelentős mértékben apasztani szükséges egészen addig, amíg az erdőfelújítást kerítés nélkül is eredményesen végre lehet hajtani.

(e) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:**

a) *Kötelezően betartandó előírások*

A vonatkozó előírásokat a 2009. évi XXXVII. törvény (az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról), a vonatkozó erdőtervezési körzet tervei, és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések pályázati felhívás tartalmazzák.

b) *Önkéntesen vállalható előírások*

Kód	Kezelés leírása
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E16	A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolásos közelítésének mellőzése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E47	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

Ezeknek az élőhelyeknek a természeti állapota átlagos, illetve leromlott. Az erdészeti kezelés örökerdőbe történő besorolásával hosszútávon megoldaná fennmaradásukat. A fejlesztés tekintetében fontos a jelentős veszélyforrás, a nagyszámban jelen lévő nagyvadak károkozásának megállítása, illetve megszüntetése. Ennek elérésére elengedhetetlen a nagyvadak (gímszarvas, vaddisznó) létszámának a terület eltartóképességének szintjére való csökkentése.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A területen található füzesek és égeresek a vizes élőhelyekhez kapcsolódnak, azok szerves részét képezik, így természeti állapotuk meghatározza azok minőségét. Fennmaradásuk jelenleg nem csak a környezeti faktorok változásán, vagy az élőhelykezeléseken, hanem döntően a nagyvadak károkozásának mérséklésén múlik. Állományaik jó természeti állapotban való tartása a kijelölés céljaival megegyező alapvető feladat.

(a) Kezelési egység kódja: KE-4

tölgyesek

(b) Kezelési egység meghatározása:

A területen jellemzően őshonos fafajokból álló magas természeti és jelentős gazdasági értéket képviselő jelölő cseres-tölgyes és gyertyános-tölgyes élőhelyek.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- érintett ANÉR élőhelyek:
K1a gyertyános- kocsányos tölgyesek,
K1a gyertyános- kocsányos tölgyesek x S6 Nem őshonos fafajok spontán állományai,
L2b Cseres-kocsánytalan tölgyesek,

L2b Cseres-kocsánytalan tölgyesek x K1a Gyertyános- kocsányos tölgyesek,
L2b Cseres-kocsánytalan tölgyesek x S6 Nem őshonos fafajok spontán állományai

- érintett Natura 2000 élőhelyek:
pannon cseres-tölgyesek (91M0)
pannon gyertyános tölgyesek (91G0*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A jobb állapotú állományok is jellemzően egykorúak. Ezekben száraló vagy kis (legfeljebb 2000 m²-es) vágásterületeket alkalmazó beavatkozásokkal változatos korszerkezet alakítandó ki. A száralás elsősorban a cseres-tölgyesekben, míg a kis vágásterületek alkalmazása gyertyános-tölgyesek esetében javasolt. Elérendő cél a jelentős mennyiségű (hektáronként legalább 10 db) idős (120 év feletti) faegyedek és jelentős mennyiségű (hektáronként 30 m³), álló és fekvő, vastag holt faanyag jelenléte. A beavatkozásokat kemény (fagyott vagy száraz) talajon kell végezni a vegetációs időben történő fakitermelésre vonatkozó időkorlátok között. Felújítás csak őshonos fafajokkal történjen, a természetközeli társulásra jellemző elegyfajok kímélendők, hiányuk esetén a fiatalosokba, lékekbe mesterségesen telepítendőek. Ügyelni kell a társulásra jellemző állományszintek meglétére, a cserjeszint fokozott kíméletére. Minden eszközzel védekezni kell a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) inváziója ellen. A fertőzött állományrészekben szakszerű vegyszeres kezeléssel kell az agresszíven terjedő idegenhonos fafajt visszaszorítani. A nagyvadállományt jelentős mértékben apasztani szükséges egészen addig, amíg az erdőfelújítást kerítés nélkül is eredményesen végre lehet hajtani.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

A vonatkozó előírásokat a 2009. évi XXXVII. törvény (az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról), a vonatkozó erdőtervezési körzet tervei, és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések pályázati felhívás tartalmazzák.

b) Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Kezelés leírása
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E10	Meghatározott erdőrésztelekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E16	A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák megőrzése.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E22	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, kifejezetten vastag (többségében 30 cm mellmagassági átmérő feletti) odvas, böhönc, fészkelő- és bűvőhelynek alkalmas élő fák kijelölése és folyamatos fenntartásának biztosítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolításai.
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolósos közelítésének mellőzése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni.

E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználat során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E47	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

Ezek a jelölő élőhelyek többnyire jó természeti állapotban vannak jelenleg is, vagyis élőhelyrehabilitációra nincs szükség. Ennek a kedvező helyzetnek a fenntartása az erdészeti kezelés örökérdőbe történő besorolásával hosszútávon megoldaná fennmaradásukat. A fejlesztés tekintetében célként a gyp- és cserjeszint fejlesztése határozható meg, melyekre a fő veszélyforrást a nagyvadak károkozása jelenti. Ezt a nagyvadak létszámának jelentős csökkentésével lehet megszüntetni.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Egy adott erdőrészletet érintő, néhány év alatt végrehajtott felújító vágások, illetve a véghasználatkor keletkezett vágásterületek helyén legalább emberöltőnyi időre megszűnik a korábban jelölő élőhelyként térképezett állomány. A vágásterületek a korábbi állapothoz képest szélsőségesen kiszáradnak vagy éppen elvizesednek, a felszín gyomnövények lepik el, az állományhoz kötődő élőlények túlnyomó többsége a fakitermelés nyomán elpusztul vagy ott nem találja meg többé életfeltételeit. Mindezek miatt sürgető feladat a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodásra való áttérés. A felázott talajon való gépi munkavégzéskor a talajfelszínhez kötődő élővilág jelentős mértékben károsodhat. Az egykorú, idős és holt faegyedeket nem vagy alig tartalmazó állományok nem megfelelőek a szarvasbogár (*Lucanus cervus*) a közönséges denevér (*Myotis myotis*) jelölő fajok számára. A denevérfajok igénylik a cserjeszint jelenlétét és az erdei vízállások fenntartását.

A környező állományokból beható fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) rövid időn belül előzönlí, ezáltal igen nagy a veszélye, hogy korábbi jelölő élőhelyek akácossá alakulnak. A fehér akác átalakítja a termőhelyet, aljnövényzete szegényessé és gyomossá válik, és a legtöbb, a természetes növénytakaróhoz kötődő állatfaj számára sem alkalmas élőhelyül. Az előzönlött területek megtisztítása ráadásul rendkívül költség és munkaigényes, ezért a megelőzés kiemelten fontos feladat.

(a) Kezelési egység kódja: KE-5

őshonos fafajú fiatalosok

(b) Kezelési egység meghatározása:

Többnyire őshonos fafajokból álló fiatal tölgyesek és fenyves származékaik.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

• érintett ANÉR élőhelyek:

P1 őshonos fafajú fiatalosok

P8 vágásterületek

RDa őshonos lombos fajokkal egyes fenyves származék erdők

- érintett Natura 2000 élőhelyek: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A fiatalosokban a nevelővágások változó eréllyel végzendők, az elegyfajok, pionír fajok és cserjék megőrzendők. A fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) és más idegenhonos fajok betörését meg kell akadályozni, a megjelent egyedeket el kell távolítani, helyükön a táj- és termőhelyhonos fajok felújulását kell segíteni szükség esetén telepítéssel.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

A vonatkozó előírásokat a 2009. évi XXXVII. törvény (az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról), a vonatkozó erdőtervezési körzet tervei, és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések pályázati felhívás tartalmazzák.

b) Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Kezelés leírása
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fajok teljes mértékű eltávolítása.
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolásos közelítésének mellőzése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E47	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.
E51	Felújítás tájhonos fajokkal, illetve célállománnyal.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos faj alkalmazása.
E70	<p>inváziós növényfajok visszaszorítása</p> <p>Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.

		<ul style="list-style-type: none"> • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.	
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.	

(f) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

A kezelési egységen belül élőhelyrekonstrukcióra nincs szükség.

Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységbe sorolt állományok megfelelő beavatkozások útján közösségi jelentőségű élőhelyekké alakítandók. Ehhez szükséges a fajösszetétel és az állományszerkezet javítása, a holt és idős faegyedek megléte.

(a) Kezelési egység kódja: KE-6

jellegtelen faállományok

(b) Kezelési egység meghatározása:

A területen spontán felverődött őshonos fafajokból álló jellegtelen erdőfoltok, fasorok.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek:
P2b galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések x P3 újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősisítés,
P2b galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések x RC őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők,
RA őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok x S6 Nem őshonos fafajok spontán állományai,
RB Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők,
RB Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők x OB Jellegtelen üde gyepes,
RC őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők,
RC őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők x S3 Egyéb tájidegen lombos erdők,
RC őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők x S6 Nem őshonos fafajok spontán állományai
- érintett Natura 2000 élőhelyek: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A megfelelő termőhelyen található, táj és termőhelyhonos állományok esetében a változatos fafajösszetételt, állományszerkezetet és cserjeszintet kell kialakítani. Kisméretű léceket kell alkalmazni, az állományok javításakor folyamatos erdőborítást kell fenntartani, a faji változatosságot állománykiegészítés, telepítés útján kialakítani az adott élőhelytípusra jellemző elegyfajok alkalmazásával. Az idős, odvas faegyedek kímélendők, a hektáronként

10 m³ holt faanyag meglétéig valamennyi holt faegyed meghagyandó. A fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) és más inváziós idegenhonos fajok betörését meg kell akadályozni, a megjelent egyedeket el kell távolítani, helyükön a táj- és termőhelyhonos fajok felújulását kell segíteni szükség esetén telepítéssel.

Arra kell törekedni, hogy az adott állomány a termőhelynek megfelelő közösségi jelentőségű élőhelytípusnak megfeleltethetővé váljon.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

A vonatkozó előírásokat a 2009. évi XXXVII. törvény (az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról), a vonatkozó erdőtervezési körzet tervei, és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések pályázati felhívás tartalmazzák.

b) Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Kezelés leírása
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

A honos fafajokból álló, természetes társulást nem alkotó kisebb erdőfoltok, erdősávok természeti viszonyait javítani kell. Ezt az élőhelyek megfelelő erdészeti kezelésével lehet segíteni. A helyes fafajválasztással, faj- és erdőstruktúra kialakításával hosszú távon még közösségi jelentőségű élőhelyek kialakulásának is lehet esélye.

A fejlesztés tekintetében a veszélyforrás a nagyszámban jelen lévő nagyvadak károkozásának megállítása, illetve megszüntetése. Ennek elérésére elengedhetetlen nagyvadak (gímszarvas, vaddisznó) létszámának a terület eltartóképességének szintjére való csökkentése.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A honos fafajokból álló, természeti értékét tekintve jellegtelen erdők jelen állapotban való tartása nem indokolt. Átalakító erdészeti kezelésükkel a közösségi jelentőségű élőhelyek területe, egyben a jelölő fajok élő- és táplálkozó területe növelhető.

(a) Kezelési egység kódja: KE-7

akácosok, egyéb tájidegen ültetvények

(b) Kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) által különböző mértékben fertőzött jellegtelen faállományokat, és egy feketediós (*Juglans nigra*) állományt foglal magába.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- érintett ANÉR élőhelyek:

- RDb Őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők
S1 ültetett akácok
S1 ültetett akácok x P2b galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
S3 egyéb ültetett tájidegen lombos erdők
S6 nem őshonos fafajok spontán állományai
- érintett Natura 2000 élőhelyek: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén az elérendő cél a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) és más idegenhonos fafajok teljes eltávolítása, az ide sorolt állományok változatos fajösszetételű és szerkezetű, idős faegyedeket és holt fát is jelentős mértékben tartalmazó közösségi jelentőségű élőhelytípusokká alakítása.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelés előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

A vonatkozó előírásokat a 2009. évi XXXVII. törvény (az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról), a vonatkozó erdőtervezési körzet tervei, és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések pályázati felhívás tartalmazzák.

b) Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Kezelés leírása	
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.	
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.	
E70	inváziós növényfajok visszaszorítása	<p>Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok:

Az akác esetében a 8 cm-nél nagyobb mellmagassági törzsmérőjű egyedeknél legeredményesebben a vegyszeres injektálás alkalmazható. Ezt követően az elpusztult fákat el kell

távolítani. A kisebb fák esetében a vágásfelület vegyszeres lekenését kell alkalmazni. Fontos, hogy a vágásfelületre felhordott kenés a mechanikus kezelést követő fél órán belül történjen meg. Az esetlegesen felverődő sarjakat pontpermetezéssel kell kezelni. Az így kezelt területeket szárzúzózni kell. Mindezeket követően a vágásterületet a cseres-tölgyesekre jellemző fa-és cserjefajokkal kell betelepíteni. A fekete dió esetében a vágás és eltávolítás elégséges, vegyszeres kezelésre nincs szükség.

(g)Kezelési javaslatok indoklása:

Az akácok jelenleg még csak kis helyen jelentek meg, ám inváziós tulajdonságuk következtében nagy veszélyt hordoznak. Az akácok, fekete diósok cseres-tölgyesekké alakítása fontos célja az élőhelyrekonstrukciónak, mely által mérséklődne a környező élőhelyek inváziós fertőződésének veszélye, javulna a természetes erdők állapota.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Gyeprekonstrukció

A tervezési területen jelenleg gyepként kezelt terület nem található. A Sormási-patak mentén hosszan húzódó egykori gyep mára nagymértékben cserjésedett. Az erdő gazdag rovarvilága számára szükséges lenne itt a gyep helyreállítása. Ezt a cserjék nagy részének eltávolításával és a kialakított gyepterület kaszálásával, legeltetésével lehetne megoldani. Az élőhelyrekonstrukció célja tehát a jó állapotú gyepterületek helyreállítása.

Helyreállítandó jelölő élőhelyek

A rekonstrukcióval létrehozandó gyep jelenleg nem szerepel a jelölő élőhelyek között.

A cél E34 Hegy- és dombvidéki sovány gyep kialakulása (KE-1): 7,8 ha

Alkalmazott módszerek

A cserjék kézi erővel történő kivágása, majd a területen történő aprítékolása és elszállítása. A cserjék eltávolítását követően a tuskók és sarjak eltávolítása legalább évi két alkalommal történő szárzúzással, a keletkező faapríték eltávolítása egészen a kaszálható/legeltethető állapot kialakulásáig. A cserjék kb. 10%-át foltokban meg kell hagyni a sárga gyapjasszövő élőhelyeként. A rekonstrukció során az erdő rovarvilága számára megfelelő táplálkozóterület jöhet létre.

Honos, nem tájhonos és idegenhonos erdők átalakítása

Háttér és célkitűzések

A Köles-tető területén lévő erdőtervezett területek tekintetében a nem jelölő élőhelyek átalakítása három célterületre osztható. A telepített kőrises átalakítása fafajcserével megoldható, a cél ebben az esetben is a cseres-tölgyesek területarányának növelése. A tervezési területen az akácok térhódítása még nem jelentős, azonban inváziós jellegű spontán terjedésének következtében sokfelé megjelent kis foltokban. Ehhez azonban művelési ágváltás szükséges. A rekonstrukció célja tehát a pannon cseres-tölgyesek, gyertyános tölgyesek kiterjedésének növelése az idegenhonos és nem tájhonos erdőállományok átalakításával. Ezek a célok a következő erdészeti tervezés során már realizálhatók.

Helyreállítandó jelölő élőhelyek

pannon cseres-tölgyesek (91M0) (KE-5, KE-6, KE-7) 145 ha

A pannon gyertyános-tölgyes (91G0*) élőhely helyreállítására az éghajlatváltozás és egyéb termőhelyi abiotikus faktorok változása miatt nem látszik esély, ezért ezzel a lehetőséggel nem számolunk.

Alkalmazott módszerek

Az akácot tartalmazó erdőfoltokban a 8 cm-nél nagyobb mellmagassági törzsátmérőjű egyedek esetében a vegyszeres injektálás, majd a fa pusztulása után annak eltávolítása alkalmazható legeredményesebben. A kisebb fák esetében a vágásfelület vegyszeres lekenését kell alkalmazni. Fontos, hogy a kenés a mechanikus kezelést követő fél órán belül történjen meg. Az esetlegesen felverődő sarjakat pontpermetezéssel kell kezelni. Mindezeket követően a vágásterületet a cseres-tölgyesekre jellemző fa- és cserjefajokkal kell betelepíteni.

A kőrisállományok véghasználatát követően a felújítást tájhonos fa- és cserjefajokkal kell végezni.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Jelenleg a területen előforduló jelölő fajok tekintetében nincs érvényben lévő fajvédelmi terv. A jelölő fajok megőrzéséhez a kezelési egységekben megfogalmazottakon túlmenően nem szükséges egyedi fajvédelmi intézkedéseket foganatosítani, állományaik fenntartása az élőhelyek védelmével és célirányos fejlesztésével hosszútávon megoldható. A terepbejárás során megkerült, a nagyvadak károkozása által veszélyeztetett védett bugás sás (*Carex paniculata*) állományának fennmaradása a vizes élőhelyeknél megfogalmazott javaslatok teljesülése esetén biztosítható.

KE-4: a jelölő élőhelyek esetében a jelenlegi erdészeti kezeléssel a jelölő szarvasbogar (*Lucanus cervus*), nagy höscincér *Cerambyx cerdo*) és a közönséges denevér (*Myotis myotis*) élőhelyei hosszútávon fenntarthatók.

KE-4, KE-5: Ezeknek az élőhelyeknek a kezelési egységben megfogalmazott erdészeti kezelésével a jelölő szarvasbogar (*Lucanus cervus*), nagy höscincér *Cerambyx cerdo*) és a közönséges denevér (*Myotis myotis*) élőhelyei jelentős mértékben növekednének.

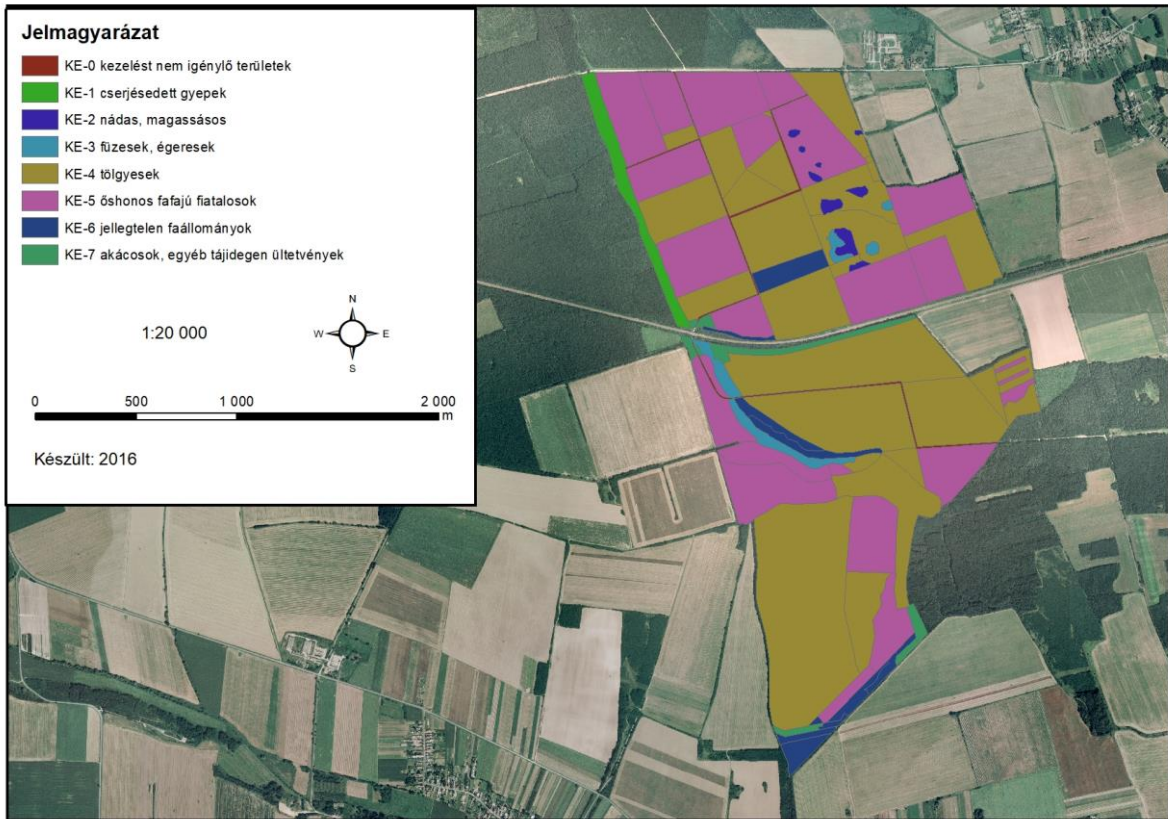
3.2.4. Kutatás, monitorozás

A terület természeti állapotának nyomon követése, illetve a kezelési előírások aktualitásának fenntartása folyamatos és alapvető feladat. Ennek hatékony és megfelelő eszköze a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszernek megfelelő élőhelytérképezés 10-12 évente, valamint a jelölő növény- és állatfajok állományfelmérésének legalább 6 évente történő megismétlése. Ugyanakkor nem javasolunk a területen országos monitorozó mintavételi helyet felvenni. A rekonstrukcióval érintett területrészek növényzetének regenerációját 3 évente elvégzett, a rendelkezésre álló forrásokkal arányos számú cönológiai felvétel elkészítésével és kiértékelésével volna célszerű nyomon követni.

A 2016. év végéig tartó projekt (Svájci-Magyar Együttműködési Program, Közösségi jelentőségű, illetve védett és fokozottan védett állatfajok felmérése és monitoring módszertan kidolgozása Vas, Zala és Somogy megye Natura 2000 területein) keretében megtörtént a jelölő állatfajok felmérési módszereinek kidolgozása. E projekt keretében gyűjtött adatok, ajánlások jelen tervezés során beépítésre kerültek. A további felmérések során a projektben kidolgozott ajánlások figyelembevételével kell végezni.

3.2.5. Mellékletek: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések, valamint a művelési ág lehetséges megváltoztatásának összegzése (térkép és táblázat)

a) térkép

b) táblázat

3.2.6. A tervezési terület földrészleteit érintő kezelési egységek

Település	HRSZ	Kezelési egység
Vép	0225/3	KE-3, KE-4, KE-5, KE-6
Vép	0225/2	KE-0
Vép	0228/1a	KE-3, KE-7
Vép	0228/1b	KE-3, KE-5
Vép	0227/	KE-0, KE-3, KE-4, KE-5
Vép	0228/2	KE-0
Vép	0228/3b	KE-4, KE-5
Vép	0228/3a	KE-4, KE-7
Vép	0225/1d	KE-4, KE-5
Vép	0225/1a	KE-3, KE-7
Vép	0225/1b	KE-3, KE-4, KE-5, KE-7
Vép	0225/1c	KE-4
Vép	0217/4	KE-1, KE-4
Vép	0217/3	KE-1
Vép	0217/2	KE-1
Vép	0180/3	KE-1
Vép	0181/	KE-1
Vép	0217/1	KE-1
Vép	0217/8	KE-0, KE-4, KE-5, KE-7
Vép	0217/6c	KE-2, KE-4, KE-5
Vép	0217/6b	KE-3, KE-4
Vép	0217/6a	KE-0, KE-2, KE-3, KE-4, KE-5, KE-6, KE-7
Vép	0217/7	KE-0
Kenéz	034/1	KE-4, KE-6, KE-7
Kenéz	034/2	KE-4, KE-5, KE-6, KE-7
Kenéz	035/	KE-5, KE-6, KE-7
Kenéz	038/	KE-6, KE-7
Kenéz	040/	KE-4, KE-5
Kenéz	041/	KE-4, KE-5

3.2.7. A tervezési terület erdőrészleteit érintő kezelési egységek

Település	Erdőrészlet	Kezelési egység
Vép	35B1	KE-5
Vép	36TI2	KE-0
Vép	32TI2	KE-0
Vép	30TI2	KE-0
Vép	29TI2	KE-0

Település	Erdőrészlet	Kezelési egység
Vép	20TI2	KE-3
Vép	20TN5	KE-2
Vép	32D	KE-4
Vép	20TI1	KE-0
Vép	29TI1	KE-0
Vép	30TI1	KE-3, KE-4
Vép	32TI1	KE-4
Vép	36TI1	KE-4
Vép	35B2	KE-5
Vép	35C	KE-5
Vép	9C	KE-4
Vép	16C	KE-1
Vép	17UT	KE-0
Vép	20C	KE-5
Vép	20TN2	KE-3, KE-4
Vép	22UT	KE-0
Vép	28C	KE-7
Vép	28UT	KE-7
Vép	29UT	KE-0
Vép	30TN2	KE-3
Vép	32C	KE-3, KE-4, KE-7
Vép	33C	KE-4, KE-6
Vép	33UT	KE-0
Vép	34TI	KE-6
Vép	34UT	KE-0
Vép	35TI	KE-7
Vép	35UT	KE-0
Vép	36C	KE-5
Vép	36UT	KE-0
Vép	9A	KE-5
Vép	9B	KE-5
Vép	10A	KE-5
Vép	10B	KE-4, KE-5
Vép	16B	KE-1
Vép	17A	KE-4, KE-5
Vép	17B	KE-4
Vép	18A	KE-4
Vép	18B	KE-4, KE-5
Vép	19A	KE-2, KE-5
Vép	19B	KE-4

Település	Erdőrészlet	Kezelési egység
Vép	20A	KE-3, KE-4
Vép	20B	KE-4
Vép	20TN1	KE-2, KE-4
Vép	21A	KE-4, KE-6
Vép	22A	KE-5
Vép	22B	KE-4
Vép	23B	KE-1
Vép	29A	KE-5, KE-6, KE-7
Vép	29B	KE-4
Vép	30A	KE-2, KE-4, KE-5
Vép	30TN1	KE-2, KE-4, KE-5
Vép	31A	KE-4, KE-5
Vép	31B	KE-4
Vép	32A	KE-3, KE-7
Vép	32B	KE-7
Vép	33A	KE-4, KE-6
Vép	33B	KE-4, KE-6
Vép	34A	KE-3, KE-5, KE-6
Vép	36A	KE-4, KE-5
Vép	36B	KE-4
Vép	10VA2	KE-2, KE-3
Vép	9NY	KE-0
Vép	10NY	KE-0
Vép	17NY	KE-0
Vép	18NY	KE-0
Vép	19NY	KE-0
Vép	20TN3	KE-3
Vép	20TN4	KE-2, KE-3
Vép	21NY	KE-0
Vép	22NY	KE-0
Vép	31NY	KE-0
Vép	33NY	KE-0
Vép	35NY	KE-0
Vép	37A	KE-4
Vép	37B	KE-4
Vép	37C	KE-4
Vép	35B	KE-5
Vép	35E	KE-5
Vép	38A	KE-4, KE-5
Vép	35F	KE-5

Település	Erdőrészlet	Kezelési egység
Kenéz	13VI	KE-4
Kenéz	11TI2	KE-6, KE-7
Kenéz	11TI3	KE-6
Kenéz	11D	KE-5
Kenéz	13D	KE-4
Kenéz	13I	KE-7
Kenéz	11E	KE-6, KE-7
Kenéz	11G	KE-6
Kenéz	11TI1	KE-7
Kenéz	12E	KE-4, KE-5
Kenéz	11C	KE-4
Kenéz	11H	KE-6
Kenéz	13C	KE-4
Kenéz	13H	KE-7
Kenéz	11A	KE-4
Kenéz	11B	KE-4
Kenéz	12A	KE-4
Kenéz	12B	KE-4
Kenéz	13A	KE-4
Kenéz	13B	KE-4
Kenéz	11F	KE-6
Kenéz	12F	KE-5
Kenéz	12D	KE-5
Kenéz	12C	KE-4, KE-5
Kenéz	12C	KE-4, KE-5
Kenéz	12C	KE-4, KE-5
Kenéz	12D	KE-4
Kenéz	12C	KE-4, KE-5

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

A jogszabályi előírások mellett a különböző agrártámogatások ösztönözhetik még a természetkímélő gazdálkodást. Közülük az erdőgazdálkodás támogatásának lenne igazán jelentősége, mivel erdők alkotják a terület 98%-át. Mivel azonban a teljes terület 77%-a állami tulajdonban van, a gazdálkodó nem jogosult a támogatások felvételére.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokat és azok Natura 2000 területeket leginkább érintő előírásait az 1. számú melléklet foglalja össze. Az alábbiakban azokat a támogatási lehetőségeket ismertetjük, amelyek a tervezési terület jelölő értékeinek megőrzése szempontjából relevánsak.

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Mezőgazdálkodás

A területen elhanyagolható kiterjedésben található gyepek és szántó művelési ágú ingatlan, ráadásul jelenleg ezeket sem művelési águknak megfelelően kezelik. Az egyetlen gyepterület művelésével legalább egy évtizede felhagytak, így nagyrészt becserjésedett. A támogatható terület emiatt mindössze 1,4 ha. A gyepterület kezelése és a becserjésedett részek helyreállítása az itt élő közösségi jelentőségű lepkefajok (kis apollólepke, díszes tarkalepke) miatt volna fontos.

A jelenleg érvényben lévő Mezőgazdasági Parcella Azonosító rendszer alapján a tervezési terület az alábbi azonosítókkal jelzett fizikai blokkokkal érintett:

Azonosító	Összes terület (ha)	Támogatható (ha)
W7FRF-1-12	186.5660	0.9442
W6X4A-N-12	164.2731	0.7936
W744A-V-12	133.3694	0,0000
W7Y5F-W-12	0.4661	0.2547
W8TCF-Y-12	0.6259	0.6259
W8K5F-J-12	0.8050	0.3553
W82RF-M-12	1.9050	1,8205
Mindösszesen:	488,0105	4,7942

2015-től a Közös Agrárpolitika (KAP) reformja számos változást hozott a gazdálkodóknak. Az egységes területalapú támogatási kérelmek kötelező velejárájaként bevezetésre került az ún. zöldítés, amely az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokat takarja. Ezzel párhuzamosan a Vidékfejlesztési Program részeként lehet pályázni az Agrár-környezetgazdálkodási (AKG) támogatásra (VP-4-10.1.1-16) és a Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetésekre (VP4-12.1.1-16) valamint a Természeti hátránnyal érintett területek kompenzációs kifizetéseire (THÉT, VP4-13.2.1.-16).

Ezek közül a Natura 2000 kompenzációs támogatás a gyepek természetvédelmi szempontú használatát mozdítja elő, az AKG különböző programjai az extenzív gyepek-, szántó-, ültetvény- és nádgazdálkodást támogatják önkéntes alapon. A területen specifikus Magas Természeti Értékű Terület (MTÉT) célprogram, amely a természetvédelmi célok elérésének leghatékonyabb eszköze lehetne, nem érhető el. A THÉT támogatás a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakítását ösztönzi.

A természetvédelmi célok eléréséhez az alábbi támogatások nyújthatnak segítséget:

Egyszerűsített területalapú támogatás	Natura 2000 kompenzáció	Természeti hátránnyal érintett területek kompenzációs kifizetései	AKG horizontális	AKG-MTÉT
--	--------------------------------	--	-------------------------	-----------------

		(THÉT)		
1,48 ha	1,48 ha	--	1,48 ha	--

Ezek közül az AKG horizontális előírás-csomagjai relevánsak a területen, mivel ezek tartalmazzák a közösségi jelentőségű élőhelyek és a fajok megőrzését szolgáló intézkedéseket. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság információi alapján azonban a gazdálkodók sem a gyepek, sem a szántó művelési ágú területek földhasználói nem vesznek fel támogatást.

Erdőgazdálkodás

A területen található erdőkben többféle forrásból érhetőek el támogatások. A Natura 2000 erdőterületek kompenzációs támogatása minden nyilvántartásba vett erdőterületen elérhető, az erdő-környezetvédelmi támogatások pedig bizonyos célállományok esetében. Erdei ökoszisztémák ellenálló képességének, környezeti értékének növelését célzó támogatásokat erdőszerkezet átalakításra és egyéb beavatkozásokra lehet igénybe venni. Erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztésére erdei pihenőhely illetve erdei, vagy településkörnyéki (parkerdő) kirándulóhely a pályázati célterület.

Natura 2000 kompenzációs támogatás (VP4-12.2.1-16): A természetesség, az állománytípus és a kor függvényében minden nyilvántartott erdőre vonatkozik (385,41 ha), kivéve a legalább 50%- fölötti állami tulajdonú erdőket. A támogatás mértéke nem függ az erdőtervi előírásoktól és az erdőben található természeti értékektől.

Erdő-környezetvédelmi támogatás (VP4-15.1.1-17): Vissza nem térítendő, egységkölttség alapú átalánytámogatást nyújt.

A Köles-tetőn a következő célterületek lennének relevánsak: holtfa visszahagyása az erdőben: legalább 5 m³/ha mennyiségű, az egyes törzsek legvastagabb részén 20 cm átmérőt meghaladó méretű, lábon álló vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása, ezzel mikro-élőhelyeket teremtve.

Véghasználatok során facsoportok visszahagyása: tájhonos fafajokból álló csoportok meghagyása a véghasználati fakitermelés során a támogatásra jogosult terület legalább 5%-án (amennyiben arra vonatkozóan nincs erdészeti hatóság által előírt kötelezés).

Erdei ökoszisztémák ellenálló képességének, környezeti értékének növelése (VP5- 8.5.1.-16): Egyéb beavatkozások célterületen az intenzíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítására és/vagy erdei tisztások kialakítására vagy helyreállítására van lehetőség pályázni.

A jelenleg érvényben lévő Mezőgazdasági Parcella Azonosító rendszer alapján a tervezési terület az alábbi azonosítókkal jelzett fizikai blokkokkal érintett:

Azonosító	Összes terület (ha)	Támogatható (ha)
W7FRF-1-12	186.5660	0.9442
W6X4A-N-12	164.2731	0.7936

Azonosító	Összes terület (ha)	Támogatható (ha)
W744A-V-12	133.3694	0,0000
W7Y5F-W-12	0.4661	0.2547
W8TCF-Y-12	0.6259	0.6259
W8K5F-J-12	0.8050	0.3553
W82RF-M-12	1.9050	1,8205
Mindösszesen:	488,0105	4,7942

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Mezőgazdálkodás

A területen található egyetlen gyepfolt helyreállításához nem áll rendelkezésre megfelelő támogatás, pedig anélkül nem lehet rajta gazdálkodni. Fontos lenne ezt a lehetőséget beépíteni a jövőbeli támogatási rendszerbe. A támogatási rendszernek szintén figyelembe kellene vennie a támogatandó terület nagyságát és a kisebb parcellákra területegységre vetítve magasabb támogatást nyújtani, mivel ezeken a gazdálkodás költségesebb, mint a nagyobbakon. Szintén be kellene épüljön a rendszerbe a gazdálkodás hozzájárulása az élőhely által nyújtott ökoszisztéma szolgáltatásokhoz. Mivel jelen esetben a gyep fenntartása két közösségi jelentőségű nappali lepkefaj élőhelyének javulásához, illetve növekedéséhez is hozzájárulhat, ennek értelmében növelni kellene a támogatás összegét.

Erdőgazdálkodás

Az erdőterületek jelenlegi támogatásával tulajdonképpen hasonló problémák merülnek fel, mint a mezőgazdasági területekével. A jelenleg erdő-környezetvédelmi program célprogramjait a Natura 2000 területre specifikus programmal javasolt kiváltani. Ennek a programnak az alapját a jelen tervben rögzített kezelési előírások képeznék, amelyek kifejezetten a terület jelölő értékeinek és egyéb védett természeti értékeinek megőrzését célozzák. A támogatásra jogosult területek alapegységét a kezelési egységek jelentenék, így egy, az adott élőhelyre specifikus kezelési előírás sorból lehetne válogatni a vállalni kívánt korlátozásokat. Az erdőtervben rögzített előírásokért nem járna kifizetés ebben a programban, hiszen ezeket hivatott fedezni a kompenzációs támogatás. A lehívható támogatás mértéke a jövedelem-kieséssel, illetve beruházási költséggel arányosan, de az előírás természetvédelmi hozadékát is figyelembe véve kerülne megállapításra. A jelenlegi EKV programokkal ellentétben nem célprogramok nagy előíráscsomagjai közül lehetne választani fix támogatási összeggel, hanem egyes előírások közül választhatna minden gazdálkodó annyit, amennyit vállalni hajlandó. Ebben a rendszerben az előírásonként igényelhető támogatás összege lenne az, ami arra ösztönzi a gazdálkodókat, hogy minél többet vállaljanak az előírások közül.

Emellett egyes fajok érdekében speciális csomagokra lenne szükség, mert ezek fennmaradása nem biztosítható egyszerűen az erdő természetességének növelésével. A díszes tarkalepke számára például fontos a kőrifajok megfelelően magas arányban való jelenléte, így ezt erdőrészlatszinten szabályozni kellene. Szintén fontos a nyiladékok fenntartása és így a kifejlett lepkék számára a táplálékul szolgáló virágok biztosítása.

A tervezése terület erdőinek túlnyomó többsége nem jogosult sem a Natura 2000 kompenzációs támogatások felvételére, sem az EKV programban való részvételre, mivel állami többségi tulajdonban van. Ennek eredményeként a természetvédelmi célkitűzések is nehezebben érvényesíthetőek. Megoldást jelenthetne a támogatások kiterjesztése az állami

területekre, vagy az állami erdészeti Zrt. elvárt bevételének csökkentése a Natura 2000 érintettség figyelembe vételével.

3.3.2. Pályázatok

2. táblázat: folyamatban lévő pályázatok

Kód	Cím	Kedvezményezett	Időtartam	Költségvetés	Fenntartási tervhez való kapcsolódás
SH/4/12	A Közösségi jelentőségű, illetve védett és fokozottan védett állatfajok felmérése és monitoring módszertan kidolgozása Vas, Zala és Somogy megye Natura 20000 területein	Konzorcium az ÖNPI részvételével	2012-2016 december	250.791.320 Ft	A megalapozó dokumentáció elkészítéséhez kapcsolódó felmérések.

3. táblázat: tervezett pályázatok

Tárgy	Forrás	Fenntartási tervhez való kapcsolódás
Gyeprekonstrukció	LIFE	cserjésedett gyepek helyreállítása
Idegenhonos és nem tájhonos erdők átalakítása	LIFE	magas körises erdők, erdeifenyvesek és akácok cseres-tölgyesekké alakítása.

3.3.3. Egyéb

A kezelési javaslatok megvalósításának egyéb eszközei nem szükségesek.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

A Köles-tető kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kezelési tervének készítése során az önkormányzatokkal, a Vas megyei Kormányhivatal szakembereivel, valamint az egyéb érintettekkel (pl. vadásztársaságok) felvettük a kapcsolatot. Ezek célja többnyire adatkérés, adategyeztetés, tájékoztatás volt.

Előkészítés

A véleményezés előkészítésének fázisában összegyűjtöttük az érintett települések önkormányzatainak (polgármesterek, jegyzők, önkormányzati hivatalok), az érintett hatóságok és állami kezelő szervezetek, szakmai érdekképviseletek, civil szervezetek, tudományos és szakmai intézmények és szakemberek elérhetőségei (e-mail). A lista összeállításában a kormányhivatal munkatársaitól kaptunk segítséget, amit köszönettel vettünk.

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A terv véleményezésre kész formában az Őrségi Nemzeti Park honlapjára lett feltéve, ahonnan olvasható formátumban (PDF) letölthető volt. Ezzel egy időben az érintettek elektronikus úton értesítést kaptak, melyben a véleményezésre lettek felkérve, egyúttal a terv elérhetőségéről (letöltés elérhetősége a világhálón) is útmutatót kaptak. Elektronikus elérhetőség (email cím) hiányában a véleményező szervezetnek postai úton küldtük el a megkeresést, a levélben megadva a dokumentum letöltésének web helyét.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4 § (4) alapján egyeztetni kell a nemzeti park igazgatósággal, az alapszabály (alapító okirat) szerint környezet- és természetvédelmi célra alakult társadalmi szervezetekkel, a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervekkel és települési önkormányzatokkal, a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosaival és vagyonkezelőivel, valamint ezek gazdasági érdek-képviselői szerveivel.

Fentiek alapján a véleményezésre felkért szervezetek:

igazgatóság	Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság Őriszentpéter, Siskaszer
társadalmi szervezetek	Kerekerdő Alapítvány Szombathely, Kőszegi u. 3.
	Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület Szombathely, Károlyi tér 4.
	Vas Megyei Természetbarát Bizottság Szombathely, Berzsényi tér 1.
államigazgatási szervek	Vas Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága Szombathely, Batthyány tér 2.
	Vas Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági, Növény- és Talajvédelmi Főosztály Tanakajd, Ambrózy sétány 2.
	Vas Megyei Kormányhivatal Építésügyi, Hatósági, Oktatási és Törvényességi Felügyeleti Főosztály Szombathely, Berzsényi Dániel tér 1.
	Vas Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály Szombathely, Gagarin u. 2.
	Vas Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály Szombathely, Vörösmarty u. 2.
település önkormányzatok	Kenéz Község Önkormányzata Kenéz, Kossuth Lajos u. 39.
	Vépi Közös Önkormányzati Hivatal Vép, Rákóczi Ferenc utca 8.
tulajdonosok, kezelők	Szombathelyi Erdészeti Zrt. Szombathely, Saághy István u. 15.
	Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság Szombathely, Vörösmarty Mihály u. 2.
	Sormás-völgye Vadásztársaság Vép, Kassai u. 69.
	Sárvár és Környéke FtK Sárvár, Várkerület 26.
érdekképviselői szervek	Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Vas Megyei Igazgatósága Szombathely, Ady tér 5.
	Magyar Erdőtulajdonosok és Erdőgazdálkodók Országos Szövetsége Budapest, Budakeszi út.91.
	Országos Magyar Vadász Kamara Vas Megyei Területi Szervezete Szombathely, Puskás Tivadar u. 7.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A kiküldött véleményezésre jogosultak részéről a megkeresésre küldött válaszokat, véleményeket a 4. sz. táblázatban foglaljuk össze. Ezek többségében elektronikusan lettek megküldve, de több esetben hivatalos levélben érkezett a vélemény.

1. mellékelt: Összefoglaló a 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról

A Közös Agrárpolitika (KAP) 2013. évi reformja még nagyobb hangsúlyt fektetett arra, hogy a mezőgazdaság és a természetvédelem érdekei közeledjenek egymáshoz. A biotikus és abiotikus környezet védelme és megőrzése egy hosszútávon fenntartható mezőgazdaság, valamint a biztonságos és egészséges élelmiszer termelés alapja – mindezek prioritást élveztek az Unió egyik legnagyobb politikájának újragondolásánál.

Az alábbiakban elsősorban azok a támogatások kerülnek felsorolásra – rövid leírásokkal – amelyek közvetlenül vagy közvetve hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a Natura 2000 területek állapota megőrződjön és/vagy javuljon, illetve jellegük miatt mindenképpen hatással lehetnek a Natura 2000 területekre.

KAP I. pillér

Közvetlen támogatások

1.) Alaptámogatás

A támogatás célja:

A támogatás célja a mezőgazdasági termelők területalapon megvalósuló jövedelemstabilizációja. A támogatás révén a termelési, éghajlati illetve piaci folyamatokból fakadó negatív hatások következtében megjelenő jövedelemcsökkenés hatásának mérséklésére nyílik mód.

A támogatás igénybevételének feltételei:

Az igénybevétel feltételeit az *Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás, valamint az ahhoz kapcsolódó átmeneti nemzeti támogatás igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 5/2015. (II. 19.) FM rendelet* tartalmazza.

A közvetlen kifizetéseket minimum korlátja:

- legalább 1 hektár SAPS jogosult terület megléte,
- vagy ha a támogatást kérelmező állatokra vonatkozó termeléshez kötött támogatásban részesül, de nincs 1 ha SAPS jogosult területe, akkor 100 EUR támogatás a minimumküszöb.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az **egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) FM rendelet)** keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmekre vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 145 euró (45 800Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a *10/2015. (III. 13.) FM rendelet* állapítja meg.

2.) Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás (zöldítés)

A támogatás célja:

Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös gyakorlatok kötelező előírásának célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők nagyobb mértékben járuljanak hozzá a környezeti és természeti erőforrások megőrzéséhez.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit az *éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről* szóló 10/2015. (III. 13.) FM rendelet tartalmazza.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Mentességi feltételek

A zöldítési gyakorlatok betartása alól általános mentességet élveznek az ökológiai gazdálkodást folytató mezőgazdasági termelők és a mezőgazdasági kistermelői támogatásban részesülő gazdálkodók. Továbbá bizonyos feltételek teljesülése esetén az egyes előírások betartása alól is mentesülhet az érintett gazdálkodó, melyre vonatkozóan a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapít meg szabályokat.

Teljesítendő előírások:

Az előírások három gyakorlatot fednek le:

- állandó gyepterületek fenntartása,
- növénytermesztés diverzifikálása
- ökológia jelentőségű terület (EFA) kijelölése a mezőgazdasági területeken.

Állandó gyepterületek fenntartása:

Állandó gyepek az a terület minősül, ahol a gypet vagy egyéb takarmánynövényt vetés nélkül vagy vetéssel termesztik és a mezőgazdasági üzem vetésforgójában legalább öt évig nem szerepel. Az állandó gyepek minősített területek fedvényként lehatárolásra kerülnek a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerben (MePAR), mely fedvény évenként felülvizsgálatra kerül.

Az állandó gyepterületek részét képezi a *környezetileg érzékeny állandó gyepek* csoportja, melybe jelenleg Magyarországon a *Natura 2000 védettség* alatt álló gyepek tartoznak. A környezeti szempontból érzékeny gyepterületek feltörésére kizárólag az illetékes nemzeti park igazgatóságok írásos hozzájárulásával van lehetőség.

Az állandó gyepek összterületét tagállami szinten kell biztosítani. Amennyiben az állandó gyepterületek aránya a 2015. évben megállapított referencia arányhoz (12,57 %) képest 5%-nál nagyobb mértékben csökken, visszaállítást kell elrendelni. A visszaállítási kötelezettséget a jogszabályban foglalt eljárás alapján a Magyar Államkincstár állapítja meg. Natura 2000 gyepek engedély nélküli feltörése esetén a referencia aránytól függetlenül visszaállítási kötelezettséget határoz meg a területileg illetékes kormányhivatal.

Terménydiverzifikáció:

Azok a gazdálkodók, akik

- 10 és 30 hektár közötti szántóterülettel rendelkeznek legalább két különböző növénykultúrát kötelesek termesztetni. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át;

- 30 hektárt meghaladó nagyságú szántóterülettel rendelkeznek legalább három különböző növénykultúrát kötelesek termesztani. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló kultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át, a két legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra együttes részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 95%-át.

Terménydiverzifikáció szempontjából az adott táblán az a növény vehető figyelembe, amelyik május 1-től szeptember 30-ig terjedő időszakban a leghosszabb ideig van a területen. A növénykultúrák különbözőségét a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet határozza meg.

Ökológiai jelentőségű területek kijelölése:

A 15 hektár fölötti szántóterületen gazdálkodók kötelesek szántóterületük legalább 5 %-ának megfelelő kiterjedésű ökológia jelentőségű terület kijelölni.

Ökológiai jelentőségű területnek (EFA) a következők tekinthetők:

- paragon hagyott terület (amennyiben a pihentetési időszak legalább 2017. január 1. napjától augusztus 31. napjáig tart);
- terasz;
- tájelem (fás sáv, magányosan álló fa, fa- és bokorcsoport, táblaszegély, kis kiterjedésű tó, kunhalom, gémeskút);
- vízvédelmi sáv (folyóvíz és állóvíz melletti) és táblaszegély;
- erdőszélek mentén fekvő támogatható sáv (termeléssel vagy termelés nélkül);
- rövid vágásfordulójú fás szárú energetikai ültetvény;
- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet és az 1305/2013/EU rendelet és a Erdősítés támogatása című VP5-8.1.1.-16 kódszámú felhívás alapján erdősített terület (a továbbiakban: erdősített terület)), mely 2008. évben még támogatható területnek minősült az egységes területalapú támogatás tekintetében;
- ökológiai jelentőségű másodvetés;
- nitrogénmegkötő növényekkel bevetett terület.

A célterületként elszámolható területnek nem kell feltétlenül támogatható területnek lennie. Lehetőség van továbbá a szomszédos, nem saját kezelésben lévő EFA területek elszámolására is, amennyiben annak vagyonekezelője nem jelzi, hogy nem járul hozzá az adott terület EFA-ként való elszámolásához.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 81 euró (25 200 Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

3.) Területalapú termeléshez kötött támogatások

A támogatás célja:

A termeléshez kötött támogatások célja az egyes érzékeny ágazatok célzott támogatása. Ezen ágazatok esetében a piaci helyzet vagy a termelési sajátosságok alapján válik szükségessé külön források biztosítása. E jogcímek keretében azon termelők jutnak – az alaptámogatáson és a zöldítési támogatáson felül - többlettámogatáshoz, akik a tárgyévben érdemi és ténylegesen megvalósuló termelést végeznek.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit a termeléshez kötött közvetlen támogatások igénybevételének szabályairól szóló 9/2015. (III. 13.) FM rendelet tartalmazza.

Termeléshez kötött közvetlen támogatás az alábbi támogatási jogcímekre vehető igénybe:

- a) rizstermesztés támogatása,
- b) cukorrépa termesztés támogatása,
- c) zöldségnövény termesztés támogatása
- d) ipari zöldségnövény termesztés támogatása,
- e) extenzív gyümölcsstermesztés támogatása,
- f) intenzív gyümölcsstermesztés támogatása
- g) szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- h) szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- i) ipari olajnövény termesztés támogatása.

Fő szabály szerint az egyes jogcímek esetében a támogatható terület nagyságának legalább egy hektárnak kell lenni. Kivéve a zöldségnövény termesztés támogatását valamint az extenzív és az intenzív gyümölcsstermesztés támogatását, ahol a támogatható terület nagysága 0,3 hektár, de az egységes területalapú támogatási kérelem alapján jóváhagyott területnek legalább egy hektárnak kell lenni.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján a következő táblázatban bemutatottak alapján alakul.

Jogcím megnevezése	2017. évi becsült támogatás, forint	2017. évi keret, millió forint
rizstermesztés támogatása	226 513	620,1
cukorrépa termesztés támogatása	143 534	2 480,4
zöldségnövény termesztés támogatása	86 288	1 567,6
ipari zöldségnövény termesztés támogatása	59 432	3 558,7
extenzív gyümölcsstermesztés támogatása	73 170	3 031,2
intenzív gyümölcsstermesztés támogatása	122 353	2 084,9
szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	51 435	4 172,6

szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	23 428	4 172,6
ipari olajnövény termesztés támogatása.	73 290	438,4

Forrás: A 2017. évi Egységes Kérelemben kérelmezett adatok alapján készült modellszámítás során FM által becsült érték.

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegettetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a *10/2015. (III. 13.) FM rendelet* állapítja meg.

Piacszervezés (Piaci Támogatások)

Piaci Támogatások tekintetében a Natura 2000 területek állapotának megőrzéséhez és/vagy javításához kapcsolódóan a *zöldség-gyümölcs termelői szervezetekről szóló 50/2017. (X. 10.) FM rendelet* 4. mellékletében megfogalmazott, a zöldség-gyümölcs termelői szervezetek operatív programjába beépíthető **környezetvédelmi tevékenységek** lehetnek relevánsak.

A támogatásra jogosultak a miniszter által elismert zöldség-gyümölcs szervezetek, amelyek **termelő** tagjainak termelő tevékenységéhez kötődően hajthatja végre a miniszter által elfogadott operatív programba beépített környezetvédelmi intézkedést.

A támogatás összege az adott operatív program kiadásainak mértékétől függ, ezért a támogatás kerete és összege esetenként kerül meghatározásra.

A mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról, és a 922/72/EGK, a 234/79/EK, az 1037/2001/EK és az 1234/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2013. december 17-i 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1308/2013/EU rendelet) 33. cikkének (5) bekezdése alapján a termelői szervezetek számára előírás, hogy

- a) az operatív programoknak tartalmazniuk kell két vagy több környezetvédelmi intézkedést; vagy
- b) az operatív programok kiadásainak legalább 10%-át környezetvédelmi intézkedésekre kell fordítani.

Amennyiben a termelői szervezet termelő tagjainak legalább 80%-a az **1305/2013/EU rendelet 28. cikkének** (3) bekezdése szerinti **agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások** közül egyet vagy többet vállalt, e kötelezettségvállalások mindegyike az 1308/2013/EU rendelet 33. cikk (5) bekezdés első albekezdés a) pontjában említett **környezetvédelmi intézkedésnek számít**. Ebben az esetben azonban a kötelezettségvállalások teljesítése nem támogatható a működési alapból. Az agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások leírása a **Vidékfejlesztési Program M10 - Agrár-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos intézkedések** című fejezetében, illetve az ezen fejezet alapján meghirdetett **két pályázati felhívásban** (lásd később) található. *A kettős támogatás elkerülése érdekében az operatív program környezetvédelmi intézkedéseinek a Vidékfejlesztési Program intézkedéseivel való összhangját a jogszabályok szigorúan meghatározzák.*

Az operatív programban végrehajtott környezetvédelmi intézkedéseknek

- összhangban kell lenniük a környezetvédelmi intézkedések nemzeti keretével;

- összeegyeztethetőnek és kiegészítőnek kell lenniük az operatív program keretében végrehajtott, más környezetvédelmi intézkedésekkel, adott esetben a termelői szervezet tagjai által végrehajtott és a Vidékfejlesztési Program keretében támogatott, agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalásokkal, és ki kell egészíteniük azokat.

Az operatív programba beépíthető környezetvédelmi intézkedések és az azokhoz tartozó tevékenységek nem kimerítő felsorolása az FM rendelet 4. mellékletében megtalálható. Ezek az alábbiak:

Talajvédelemmel és Tápanyag-gazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések

- Komposzt használata
- Zöldtrágya használata
- Szerves- és/vagy biotrágya használata
- Erózió és defláció elleni védelem

Vízgazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések

- Öntözőrendszerek fejlesztése, illetve a már létező öntözőrendszerek cseréje hatékonyabb rendszerekre (az öntözött területek korszerűsítése)
- A víz tisztítását és újrafelhasználását szolgáló beszerzés és/vagy fejlesztés
- Talajtakarás alkalmazása a vízvesztés csökkentése érdekében

A klímaváltozás mérséklését célzó környezetvédelmi intézkedések

- Megújuló energiaforrásokat felhasználó fűtésrendszer kialakítása
- Energiatakarékosabb termelési eszközök és módszerek használata
- Kapcsolt hő- és energia-termelés a természet és az áruvá készítés során keletkező zöldgyümölcs hulladékok felhasználásával

Hulladékgazdálkodással kapcsolatos intézkedések

- A biológiailag lebomló szerves anyagok aerob lebontása és további felhasználásra alkalmassá tétele (Komposztkészítés)
- A növényi maradványok energetikai célú fölhasználásának elősegítése
- Biológiai úton lebomló kötőanyag használata a gazdaságokban
- Biológiai és oxo-biológiai úton lebomló műanyagok használata a természetben
- Szelektív hulladékgyűjtés

Integrált növényvédelemre irányuló intézkedések

- Tápanyag-gazdálkodási terv készítése/készíttetése és végrehajtása
- A kedvezőtlen műszaki jellemzőkkel rendelkező növényvédelmi gépek és növényvédő szer kijuttatására szolgáló berendezések helyettesítése korszerűbb gépekkel és eszközökkel
- Biológiai növényvédelmi eszközök és készítmények alkalmazása
- A kertészeti oltás alkalmazása a növényvédő szerek használatának csökkentése érdekében
- Alternatív gyomirtási eljárások használata
- Rezisztens és toleráns fajták alkalmazása
- Integrált gazdálkodás
- Ökológiai gazdálkodás

A természetes élőhelyek és a biodiverzitás fenntartására irányuló intézkedések

- Méhekkal, poszméhekkal történő beporzást alkalmazó természetstechnológiák elterjedésének elősegítése

KAP II. pillér

A Vidékfejlesztési Program 2014-2020-ból elérhető támogatások

Mezőgazdasági támogatások

- 1) VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 2) VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 3) VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 4) VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 5) VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások
- 6) VP4-4.4.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése
- 7) VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- 8) VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

Erdészeti támogatások

- 1) VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 2) VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- 3) VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
- 4) VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
- 5) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
- 6) VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése
- 7) VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése
- 8) VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
- 9) VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
- 10) VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek
- 11) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
- 12) VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

Egyéb releváns támogatások

- 1) VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

MEZŐGAZDASÁGI TÁMOGATÁSOK

VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2015) és VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2016)

A két felhívás fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági

gyakorlat erősítése. Kiemelten kívánja továbbá támogatni a biodiverzitás megőrzését a természetes életkörülményeik között (a gazdaságban), a természet, a víz, és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a **környezettudatos gazdálkodás** és fenntartható tájhasználat kialakításával.

Fenti célokat a felhívások úgy próbálják elérni, hogy a gazdálkodók olyan **önkéntes vállalásokat** tehetnek, amelyeknek pozitív környezeti hozzáadott értékei vannak. Ezekért az önkéntes vállalásokért cserébe a gazdálkodók normatív, vissza nem térítendő, területalapú támogatásban részesülnek. A kötelezettségvállalási időszak **5 év**, amely időszak alatt a gazdálkodók éves szinten az egységes kérelemmel keresztül igényelhetik a kifizetést.

Az AKG 2015 felhívás esetében a gazdálkodók 16 különböző tematikus előírás csoportból (TECS) választhattak a támogatási kérelmeik összeállításakor. A 16 TECS-ből 4 horizontális, 12 pedig zonális előírás csoport volt. A különbség a két kategória között az, hogy míg a horizontális TECS-ek az adott földhasználati kategóriának megfelelően az országban **bárhol** igényelhetők, addig a zonális TECS-ek igénylései a földhasználati kategórián belül **adott területi lehatároláshoz** kötöttek (pl. MTÉ területek). Az AKG 2016 felhívás esetében két horizontális TECS: a horizontális szántó és a horizontális ültetvény került meghirdetésre.

A TECS-ken belül vannak úgynevezett alapvállalások (*zonális TECS-ekben bővítettek ezek az alapvállalások*), amelyeket a gazdálkodóknak kötelező betartani és mindezek mellé a támogatásban résztvevő gazdálkodók kötelesek legalább kettő választható előírást is választani. Az előírásokhoz annak függvényében, hogy mekkora a környezeti hozzáadott értékük és mekkora többletköltséget (esetleg bevételkiesést) generálnak a gazdálkodónak adott támogatási összeg van rendelve, ezek összeadásából áll össze a végső támogatási összeg, amit a gazdálkodó évente megkap. Továbbá mindkét felhívás kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

Az AKG 2015 felhívás esetében 2015. december 31.-én zárult le a támogatási kérelem benyújtási időszak, az AKG 2016 felhívás esetében pedig 2016. december 2.-án.

VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO)

A felhívás célja egyrészt a konvencionális területek **ökológiai művelés alá vonásának ösztönzése**, másrészt az ökológiai művelésbe vont területeken a **gazdálkodási mód fenntartása**. Az ökológiai gazdálkodási támogatás olyan **önkéntes alapon** működő kifizetési rendszer, amelyben a résztvevők az ökológiai gazdálkodási célok elérésének érdekében a gazdálkodásuk során többlet tevékenységek elvégzését vállalják.

A támogatás feltétele az ökológiai gazdálkodás minősítési előírásainak megfelelő gazdálkodás folytatása a kötelezettségvállalás **5 éves** időtartama alatt az átállás alatt levő és az átállt területeknél egyaránt. A 889/2008/EK rendelet 36. cikk (1) bekezdése értelmében az átállási időszak:

- a) szántóföldi földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- b) gyeperővel borított földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- c) ültetvény földhasználati kategória esetében 3 egymást követő év;

A 2016. január 1-én átállt ökológiai státuszban lévő kötelezettségvállalással érintett egybefüggő területek **fenntartási támogatásban** részesülnek a kötelezettségvállalás 5. évére.

Az átállási időszak kezdete Magyarországon elismert, a 834/2007/EK rendelet szerinti ökológiai tanúsító szervezet igazolása alapján kerül meghatározásra. Az átállási időszak meghosszabbítása nem lehetséges. A támogatással érintett terület ökológiai státusza (besorolása) a kötelezettségvállalás ideje alatt minden évben január 1-i állapot szerint kerül megállapításra és ez alapján kerül meghatározásra az áttérési/fenntartási támogatás összege. A gazdálkodók a kifizetést minden évben az egységes kérelemmel keresztül igényelhetik.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

Az ÖKO felhívás esetében a támogatási kérelem benyújtási időszak 2015. december 31.-én zárult.

VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a gazdálkodóknak, akik Natura 2000 mezőgazdasági területeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság úgy kerül meghatározásra, hogy amennyiben a támogatási kérelemben benyújtott igényelt tábla terület, illetve az igényelt tábla több mint 50%-a a Natura 2000 tematikus fedvényre esik, akkor az igényelt tábla egész terület az adott fedvényre esőnek tekintendő – ez után fogja kapni a gazdálkodó a támogatási összeget.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, illetve egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

A felhívás célja az agrár-élőhelyek környezeti hozzáadott értékének növelése, az élőhelyek közötti mozaikosság, illetve ökológiai folyosók biztosítása különböző telepítéseken keresztül. A gazdálkodók 4 különböző célterületi telepítés közül választhatnak:

- 1) zöldugar
- 2) gyep
- 3) sövény
- 4) méhlegelő

Egy mezőgazdasági táblára csak egy célterület valósítható meg, kivétel a sövénytelepítés, ami a többi célterületi telepítéssel kombinálható. A felhívásra **kizárólag** támogatásra jogosult **szántó hasznosítású** területtel lehet pályázni – a gyepfeltörés szigorúan tilos. Gazdálkodók a támogatás **keretében egyszeri telepítési költség kifizetésben** részesülnek, ettől függetlenül az adott célterületi telepítést a felhívásban meghatározott ideig fenn kell tartaniuk:

- 1) zöldugar – 3 év
- 2) gyep – 5 év
- 3) sövény – 5 év
- 4) méhlegelő – 3 év.

A zöldugar, gyep és méhlegelő célterület az AKG és ÖKO felhívásokkal kombinálható, az ezen felhívás keretében elvégzett telepítés azokban a támogatásokban fenntartható. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 31.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-4.4.2-16 Vízüdelmi célú nem termelő beruházások: vízüdelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése

A felhívás célja a területi vízviszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket erőterhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása. Mindemellett a felhívás hozzájárul a

biodiverzitás megőrzéséhez, valamint a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosításához. Két célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése
- 2) Vizes élőhelyek kialakítása.

A célterületek rövid leírása:

Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése

Gyeptelepítés időszakos vagy állandó vízfolyás, állóvíz partján lévő, a „Vízvédelmi sáv” megnevezésű MePAR fedvényvel szomszédos **szántó művelésű** területen, a fedvény szántóval határos oldalától, illetve – amennyiben a szántó a vízfolyás, állóvíz partjával határos – a vízfolyás, állóvíz partjától számított minimum 40 m szélességben, a felhívás 1. számú mellékletben meghatározott hazai pázsitfűfajokból álló gyepkeverékből.

Vizes élőhelyek kialakítása

Vizes élőhelyek kialakítása **szántó** vagy **gyep** művelésű területeken, nyílt vízfelületű vagy időszakosan jelenlévő, vizenyős, mocsaras, part menti vegetációval szegélyezetten, amely magában foglalja a parti sávot és a pufferzónát is.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 11.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken

A felhívás célja a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakítása, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítése. A támogatásban azok a gazdálkodók vehetnek részt, akik az **1257/1999/EK tanácsi rendelet 19. cikke** alapján meghatározott területen mezőgazdasági tevékenységet folytatnak. A támogatás jövedelem-kiegészítést biztosít a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező területeken a terület igényeire igazított mezőgazdasági tevékenységet fenntartó gazdálkodók részére.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

A felhívás célja az alacsony létszámmal rendelkező védett őshonos és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták nőivarú – baromfifélék esetén vegyes ivarú – állományának a fajták **eredeti tartási-, takarmányozási körülményekhez hasonló**, in situ feltételek közötti, tenyésztésben történő életképes populációjának fenntartása a genetikai állomány megőrzéséről és az adott állatfajták fennmaradását biztosító tenyésztési programokról szóló jogszabályok keretein belül. A felhívás közvetlenül kapcsolódik a Natura 2000 területek megőrzéséhez azáltal, hogy a védett őshonos állatfajtákat az eredeti tartási körülményeiknek megfelelően szükséges a támogatás keretében is tartani – így a támogatásban résztvevő állatok legeltetési területkezelésre is alkalmazhatók.

Támogatási kérelmeket két alkalommal: 2016. február 1. és 2016. február 28. között, valamint 2017. február 1. és 2017. február 28. között lehetett benyújtani.

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSOK

VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a magán erdőgazdálkodóknak, akik Natura 2000 erdőterületeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság a 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet szerinti MePAR és az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő lehatárolásokat figyelembe véve kerül meghatározásra. A támogatási összegek mértéke függ az igényelt faállomány-típustól és korcsoporttól.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása

A felhívás célja szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszerek létrehozása, amelyek jelentős szerepet töltenek be a mikroklíma megőrzésében, a deflációs hatások csökkentésében, ezáltal a talajvédelemben. Mindezek mellett fontos élőhelyek, amelyek hozzájárulnak a biológiai növényvédelemhez. A mezővédő fásítások pedig ökológiai folyosóként a felaprózódott élőhelyek összeköttetéseit biztosítják. A felhívásnak 3 célterülete van:

- 1) Szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszer újonnan történő létrehozása
- 2) Gyepgazdálkodással kombinált fás legelő vagy fás kaszáló újonnan történő létrehozása
- 3) Mezővédő fásítás létrehozása.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2017. január 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. január 16.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása

A felhívás célja a klímaváltozás hatásainak csökkentése, a szél és vízerózió elleni védekezés, valamint a faanyag, mint környezetbarát nyersanyag és megújuló energiaforrás iránti növekvő igény kielégítése érdekében az erdőterület növelésének támogatása. A felhívásnak két célterülete van:

- 1) Erdőtelepítés első kivitele
- 2) Ipari faültetvény létesítése.

A támogatási kérelmeket 2016. július 20.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. június 30.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések

A felhívás célja, hogy támogatást nyújtson azon erdőgazdálkodóknak, akik **önkéntes alapon**, a vonatkozó jogszabályi előírásokban és az erdőtervben foglalt jogosultságukat kihasználva, a kötelezettségeken túlmutató erdő-környezetvédelmi vállalásokat tesznek. Mindezzel a tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztését, a fafajok adaptációs képességének növelését, az egyes területeken az erdőtípus, fafaj-összetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatását kívánjuk előmozdítani. A felhívás keretében 3 különböző célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Szállaló erdőgazdálkodás
- 2) Erdőállományok kézimunka igényes ápolása

3) Természetkímélő anyagmozgatás

A **Szállaló erdőgazdálkodás** célterülethez az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre igényelhető még további támogatás:

- a.) kerítés építése
- b.) villamos karám (villanypásztor) létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen magfogó rőzsefonat készítése
- e.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen fatörzs elhelyezése

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

A támogatási kérelmeket 2017. február 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 15.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

A felhívás a teljes erdőszerkezet átalakítás támogatásával elsősorban a meglévő erdő természetességi állapotához képest magasabb természetességi állapotú vagy a sarjeredetű állomány helyett magasabb ökológiai értékű, legalább azonos természetességű, nem sarj eredetű állomány létrehozását kívánja előmozdítani. Az erdő egyes szerkezeti elemeinek átalakítása, több szintes állományszerkezet kialakítása, valamint az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulásokká történő átalakítás az alátelepítéssel történő erdőszerkezet átalakítás segítségével valósítható meg. A felhívás keretében az intenzíven terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok eltávolítása is támogatott. Az erdei élőhelyek változatosságának növelése szempontjából további fontos élőhelyfejlesztési lehetőség az erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása.

A felhívás keretében az alábbi célterületek támogathatók:

1) A szerkezetátalakítási célok megvalósítása érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Tarvágást követő teljes erdőszerkezet átalakítás
- B.) Erdőállomány alatti erdősítéssel történő teljes erdőszerkezet átalakítás
- C.) Alátelepítés során állománykiegészítéssel történő erdőszerkezet átalakítás

2) Klímarezisztens szaporítóanyaggal történő erdőfelújítás

3) Egyéb, az erdei ökoszisztémák ellenálló-képességének és környezeti értékének növelése érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Intenzíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása
- B.) Erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása

Az 1.) és 2.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) kerítés létesítése
- b.) villamos karám (villanypásztor) létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) erdőszegély kialakítása

A 3.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) tuskókenés

A támogatási kérelmeket 2017. február 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 28.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése

A felhívás célja, hogy a magyarországi erdészeti fajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosságot, mint az alkalmazkodóképesség alapját és fajok evolúciós potenciálját hosszú távon megvédje és fenntartsa. Ezért szükséges a már meglévő genetikai megőrzésre szolgáló területek fejlesztése, illetve újabbak létrehozása. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

1.) In situ génmegőrzési módok esetében:

- a) erdészeti génrezervátumok fenntartása,
- b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok fenntartása

2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:

- a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
- b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
- c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény fenntartása
- d) faalakú formában genotípus gyűjtemény fenntartása

3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:

- a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit és elit fokozatú anyatelepeinek fenntartása
- b) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek fenntartása

Támogatási kérelmet az alábbi időszakokban lehet(ett) benyújtani:

- 2016. december 8. - 2016. december 19.
- 2017. március 1. – 2017. március 31.
- **2018. március 1. – 2018. március 30.**

VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése

Akárcsak az előző felhívásnál a cél itt is a magyarországi erdészeti fajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosság fenntartása. Jelen felhívás is támogatja a már meglévő genetikai megőrzésre szolgáló területek fejlesztését, illetve újabbak létrehozását. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

1.) In situ génmegőrzési módok esetében:

- a) erdészeti génrezervátumok létesítése
- b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok létesítése

2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:

- a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény létesítése
- b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény létesítése
- c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény létesítése
- d) faalakú formában genotípus gyűjtemény létesítése

3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:

- a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit fokozatú anyatelepeinek létesítése
- b) vegetatív szaporítású fajok, fajták elit fokozatú anyatelepeinek létesítése
- c) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek létesítése

4.) Megőrzésre érdemes genetikai erőforrások felmérése, dokumentálása, nemzeti nyilvántartásba vétele

Fenti tevékenységekhez az alábbi kiegészítő tevékenységek társíthatók és jogosultak még támogatásra.

Kötelezően megvalósítandó, önállóan nem támogatható tevékenységek

- Molekuláris genetikai vizsgálatok fekete nyár (*Populus nigra*) faj esetében.
- Szokásostól eltérő talaj előkészítés a *generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek létesítése* esetén.

Választható, önállóan nem támogatható tevékenységek

- Szokásostól eltérő **talaj előkészítés** a felhívás 3.1.1.2 fejezet 2. b), c), d), pontjai esetében amennyiben a tevékenység az Országos Erdőállomány Adattárban az erdőről, az erdő

védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény 16. § (6) bekezdése alapján nyilvántartott erdőrészt területén valósul meg

- **Kerítés létesítése** a felhívás 3.1.1.2. fejezet 1.a), b), 2. b), c), d), 3 b), pontjai esetében.

A támogatási kérelmeket 2017. április 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése

Mivel a klímaváltozás jelentős és egyre fokozódó abiotikus kockázatokat jelent, Magyarországon is egyre gyakoribbá váltak a száraz, aszályos évek – ezáltal a tűzveszély is jelentősen növekedett. Az erdőgazdálkodás biztonsága érdekében szükséges fokozott figyelmet fordítani az erdőtüzek kialakulásának megelőzésére – a pályázati felhívás ehhez biztosít megfelelő támogatást.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

1.) Tűzpászták esetén:

- a) „A” típusú keskeny tűzpászta kialakítása vagy fenntartása;
- b) „B” típusú járható tűzpászta kialakítása vagy fenntartása;
- c) „C” típusú széles tűzpászta kialakítása vagy fenntartása.

2.) Víznyerőhely esetén:

- a) „A” típusú víznyerőhely kialakítása:
 - aa) vízzáró talaj alkalmazása;
 - ab) egyéb szigetelés alkalmazása.
- b) „B” típusú víznyerőhely kialakítása:
 - ba) vízzáró talaj alkalmazása;
 - bb) egyéb szigetelés alkalmazása.
- c) „C” típusú víznyerőhely kialakítására:
 - ca) vízzáró talaj alkalmazása;
 - cb) egyéb szigetelés alkalmazása.

3.) Fenyő fő-fafajú állományok tisztításából származó fenyő tisztítási anyag eltávolítása.

4.) Tuskó sorok lehordásának támogatása.

A támogatási kérelmeket 2017. április 3.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. április 3.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása

A támogatás célja az erdőtüzek vagy egyéb természeti katasztrófák – az éghajlatváltozással összefüggő eseményeket is beleértve – és a katasztrófaesemények által károsított erdőgazdálkodási potenciál helyreállítása. Csak olyan káresemények esetén igényelhető a támogatás, ahol korábban a gazdálkodó vagy a szakszemélyzet eleget tett a 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 37. § szerint előírt bejelentési kötelezettségének, és a károsodás mértéke az illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztálya (az erdészeti hatóság) által igazoltan eléri a meghatározott mértéket.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A támogatás az Evt. hatálya alá tartozó a 16. § (6) bekezdésében meghatározott területeken vehető igénybe a felhívásban meghatározott részletes szakmai feltételek szerint.

A támogatás az erdőgazdálkodási potenciál esetében az alábbiak szerint épül fel:

- a. helyreállítási alaptámogatás,
- b. kiegészítő támogatás.

Az Országos Erdőállomány Adattár adatai alapján kiegészítő támogatás adható a következő tevékenységek elvégzésére:

- 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése; vagy
- 15 fokot meghaladó lejtésű területen rőzsefonat vagy talajfogó gát létesítése.

A kiegészítő támogatás önállóan nem, csak az alaptámogatással együtt vehető igénybe.

Nem igényelhető támogatás:

- törevágással, sarjaztatással történő erdő-helyreállításra,
- karácsonyfatelepre, díszítőgallytelepre;
- fás szárú energetikai célú ültetvényre;
- 15 évnél rövidebb vágáskorú faállományra;
- az árvíz által az Erdőrendezési Szabályzatról szóló 88/2000. (XI. 10.) FVM rendelet alapján készült Erdőrendezési útmutató szerinti, „nagyon mély és mély fekvési besorolású ártéren” keletkezett kár után
- Magyar Állam tulajdonában és a Honvédelmi Minisztérium kezelésében lévő lő-, és gyakorlótér területére.

A támogatási kérelmeket – amelyek egyben kifizetési igénylésnek is minősülnek – minden évben az **egységes kérelem** keretében lehet benyújtani. Támogatást igénylő a felhívásban meghatározott feltételek alapján a káresemény bekövetkeztét követő **két naptári éven belül**, a tevékenység erdőrészletenkénti maradéktalan megvalósítását követően jogosult a támogatási kérelem benyújtására. Ettől a határidőtől abban az esetben lehet eltérni, ha az erdészeti hatóság a Vhr. 29. § (5) bekezdésére való hivatkozással – **kizárólag jelentős mértékű abiotikus károsítás bekövetkezése miatt** – határozatban rögzíti, hogy a Vhr. 28. § (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül, az erdőgazdálkodónak nem felróható okból **a felújítási kötelezettségének nem tudott eleget tenni** és egyúttal számára engedélyezte a felújítás megkezdésére vonatkozó határidő kitolását.

VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

A felhívás célja az erdők gazdasági értékének növelése olyan erdészeti beavatkozásokkal, amelyek által az erdők nagyobb mértékben képesek ellátni gazdasági értékteremtő funkciójukat. Ide kell érteni azokat a beavatkozásokat is, amelyek hatásai nem azonnal, hanem a jövőben várható fahasznalatok során tapasztalhatók.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- a) kézi befejezett ápolás, gépi befejezett ápolás;
- b) tisztítás fahasznalat;
- c) magas törzsnyesés (5m), kihordás, sorba rendezés, vagy aprítás.

Támogatási kérelmet az alábbi időszakokban lehet(ett) benyújtani:

- 2016. április 15-től – május 16-ig
- 2017. március 1-től – március 31-ig
- **2018. február 1-től – február 28-ig.**

VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése

A felhívás célja, hogy a magyar erdők közjavainak ingyenes elérhetőségének lehetősége jelentősen bővüljön. A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A) **erdei pihenőhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** jellemzően gyalogos kirándulás vagy gyalogtúra során rövid pihenésre szolgáló, közúton jellemzően nem megközelíthető, kisebb közjóléti berendezés-együttes,

B) **erdei kirándulólhely és településkörnyéki kirándulólhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** intenzíven látogatott, huzamosabb ott tartózkodást biztosító vagy kirándulási célt szolgáló, többfunkciós közjóléti berendezés-együttes, amely a kirándulók számára pihenési, rekreációs lehetőséget is biztosít. Mindkét célterületen kizárólag **korlátozásmentesen és ingyenesen** igénybe vehető eszközök és létesítmények támogathatók, amelyeket a kedvezményezettek kötelesek **5 éven keresztül** úgy **fenntartani**, hogy **térítésmentesen** igénybe vehetők legyenek. Egy támogatási kérelmet egy vagy akár mindkét célterületre is be lehet nyújtani.

A támogatási kérelmeket 2017. május 31.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

A felhívás célja az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához és a természetközeli gazdálkodási módok elterjedéséhez szükséges eszközök és géppark kialakításának ösztönzése, valamint az erdei termékek és melléktermékek gazdasági hasznosításához szükséges **elsődleges feldolgozást** szolgáló gépek és berendezések biztosítása, beleértve a **lokális megújuló energia rendszer kiszolgálását**, faipari feldolgozás előkészítését szolgáló gépeket, technológiát is.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak **önállóan**:

Az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához szükséges, a felhívás 4. számú mellékletében felsorolt gépek, eszközök beszerzése:

- I. Erdőgazdálkodásban használt gépek, eszközök beszerzése
- II. Fatermékek felkészítését szolgáló gépek beszerzése
- III. Erdei gomba, gyógynövény és vadgyümölcs feldolgozását vagy tárolását szolgáló fejlesztés.

Fenti tevékenységekhez kapcsolódóan az alábbi tevékenységek támogathatók még, **nem önállóan**:

- Tájékoztatással, nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítése. **(kötelező)**
- Projekt-előkészítés, projekt-menedzsment. **(választható)**

A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2017. december 4.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik. **A felhívás 2017. augusztus 28.-án a kötelezettségvállalási keret kimerülése miatt felfüggesztésre került.**

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSRA JOGOSULTAK MÁTRIXA

A táblázatban X-szel jelöltük azokat, akik az adott felhívás esetében **jogosultak** a támogatást igénybe venni.

	50% vagy afölötti állami tulajdonú erdőgazdálkodó, központi költségvetési szerv	Magánjogi erdőgazdálkodó	Jogszerű földhasználó	Megjegyzés
VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések		X		
VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása			X	Magánjogi földhasználók, települési önkormányzatok és társulásaik vehetik igénybe.
VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása			X	Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni.
VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések		X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> települési önkormányzatok, amennyiben állami tulajdonban lévő erdő erdőgazdálkodója.
VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások	X	X		Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni. Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X.21.) FVM rendelet 1.§ (3) bekezdés c) pontja alapján nyilvántartásba vett erdészeti szaporítóanyag termelők , és a közjogi szervezetek . Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X.21.) FVM rendelet 1.§ (3) bekezdés c) pontja alapján nyilvántartásba vett erdészeti szaporítóanyag termelők , és a közjogi szervezetek . Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.

VP5-8.3.1-17	Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése	X	X		
VP5-8.4.1.-16	Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása	X	X		
VP-5-8.6.2-16	Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek		X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> önkormányzati erdőgazdálkodók.
VP4-8.5.2.-17	Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése	X	X		
VP5-8.6.1-17	Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> önkormányzati erdőgazdálkodók, mikrovállalkozások, erdészeti szolgáltató vállalkozások. A támogatást igénylők körére vonatkozó részletes feltételeket a pályázati felhívás 4.1. fejezete tartalmazza.

EGYÉB RELEVÁNS TÁMOGATÁSOK

VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

A felhívás célja egy vízviSSzatartáson alapuló tájgazdálkodás kialakításának támogatása. A vízviSSzatartáson alapuló tájgazdálkodás lényege, hogy a vízbő időszakok vízfeleslegét a területen térben máshol vagy időben később hasznosítható vízkészletekké alakítsa át. A gazdaság, a lakosság, az ökológiai rendszer fenntartása szempontjából egyaránt fontos a vízjárás szélsőségeinek enyhítése és a vízháztartás kiegyenlítése. A felhívásra erdőgazdálkodók és/vagy mezőgazdasági termelők által alkotott, **legalább 5 tagú konzorciumok** pályázhatnak. A konzorciumi tagok nem minősülhetnek kapcsolt vállalkozásnak.

A felhívás keretében a kötelezően megvalósítandó tevékenységek a **vízviSSzatartás** és a **vízviSSzatartás utáni területhasznosítás**, melyekhez a felhívásban további kötelezően, illetve választhatóan megvalósítandó önállóan nem támogatható tevékenységek kapcsolódnak (például: zöld pont rendszer).

A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 2.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

ÚMVP jogcímrendeletek VP felhívásoknak való megfeleltetése

ÚMVP-s jogcímrendelet	VP felhívás
61/2009. (V. 14.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételeinek részletes feltételeiről	VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP-4-11.1.-11.2.-15. Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
128/2007. (X. 31.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól	VP4-12.1.1-16 - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
33/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nem termelő mezőgazdasági beruházásokhoz nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

<p>25/2007. (IV. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a kedvezőtlen adottságú területeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatások részletes szabályairól</p>	<p>VP4-13.2.1.-16 - Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken</p>
<p>124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről</p>	<p>VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések</p>
<p>139/2009. (X. 22.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről</p>	<p>VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások</p>
<p>88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól</p>	<p>VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása</p>
<p>46/2009. (IV. 16.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)</p>	<p>VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása</p>
<p>41/2014. (IV. 8.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőterületeket érintő tűzkárok megelőzéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)</p>	<p>VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése</p>
<p>32/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti potenciál helyreállítására nyújtandó támogatások igénybevételének részletes szabályairól</p>	<p>VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása</p>
<p>66/2013. (VII. 29.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdei közjóléti létesítmények megvalósításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről</p>	<p>VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése</p>
<p>144/2008. (XI. 7.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti célra használt géppark fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről</p>	<p>VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások</p>
<p>25/2012. (III. 20.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a fiatal erdők állományneveléséhez</p>	<p>VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek</p>

nyújtandó támogatások részletes feltételeiről (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)	
---	--

KÖLCSÖNÖS MEGFELELTETÉS

Az Európai Unió 2007-es Közös Agrárpolitikájának reformja keretében került átalakításra az agrár- és vidékfejlesztési támogatások rendszere. A legfontosabb célkitűzés, amit a folyamatos változással el akarnak érni, hogy a mezőgazdasági termelők minél gyorsabban tudjanak alkalmazkodni a változó piaci körülményekhez, a lakosság egészséges környezetben éljen, a fogyasztók pedig megfelelő, sőt magas minőségű élelmiszerhez jussanak.

A **Kölcsönös Megfeleltetés (KM)** rendszer alapvető előírásokat foglal magába a KAP-ban a környezetre, az éghajlatváltozásra, a földterület jó mezőgazdasági és környezeti állapotára, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozóan. A KM a fenntartható mezőgazdaság megteremtéséhez kíván hozzájárulni annak elérése révén, hogy a **gazdálkodók tudatában legyenek annak, hogy az említett alapvető előírásokat be kell tartani.** Mindezek mellett ahhoz is hozzá kíván járulni, hogy a környezetre, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozó szakpolitikákkal való nagyobb fokú összhang kialakítása révén a KAP jobban megfeleljen a társadalmi elvárásoknak.

Aki földet művel, állatot tart, illetve a földműveléssel, állattartással összefüggő tevékenységet folytat, azok számára általános kötelezettség a különböző **szakhatósági előírások betartása, függetlenül attól, hogy támogatást vesznek-e igénybe.** Példaként megemlítve: ha valaki földtulajdonnal rendelkezik, akkor is védekeznie kell a parlagfű ellen, ha egyébként nem részesül semmilyen támogatásban.

Amennyiben a földművelők, állattartók **közösségi forrásokból tevékenységükhöz támogatást vesznek igénybe** számukra szintén kötelező az úgynevezett szakhatósági előírások betartása. A különbség csak az, hogy az utóbbi esetben a Magyar Államkincstár az érintettnél **üzemi szinten vizsgálja** a rendelkezések betartását és a jogkövetkezményeket is üzemi szinten állapítják meg. Pontosan emiatt a kölcsönös megfeleltetés hatálya alá tartozó ellenőrzések jelentős részét is **ugyanaz a hatóság végzi**, amely egyébként az adott szakterületen eljár.

2015-től több szempontból egyszerűsödött a KM rendszere. A korábbi **helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra (HMKÁ)** vonatkozó előírások és a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelmények (JFGK)** egy struktúrába kerültek témacsoportonként felosztva a könnyebb átláthatóság miatt.

Mely támogatásokat érinti a Kölcsönös Megfeleltetés rendszere

1305/2013/EU rendelet 17. cikk (1) bekezdés d) pontja, 21. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja, 28–31. cikke, 33. és 34. cikke szerint

- Erdősítés támogatása
- Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, Ökológiai gazdálkodás fenntartása
- Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- A tejágazat szerkezetátalakítását kísérő állatjóléti támogatás
- Erdő-környezetvédelmi kifizetések

1307/2013/EU rendelet I. melléklete szerint

- Egységes területalapú támogatás
- Az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatra vonatkozóan nyújtott támogatás (**Zöldítés**)
- A fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott támogatás

Termeléshez kötött támogatások

- anyajuh tartás támogatása
- anyatehén tartás támogatása

- hízottbika-tartás támogatása
- tejhasznú tehéntartás támogatása
- rizstermesztés támogatása
- cukorrépa termesztés támogatása
- zöldségnövény termesztés támogatása
- ipari zöldségnövény termesztés támogatása
- intenzív és extenzív gyümölcsstermesztés támogatása
- szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- ipari olajnövény termesztés támogatása

1308/2013/EU rendelet 46. cikke szerinti

- Szőlőültetvények szerkezet-átalakítása és átállítása

A Kölcsönös Megfeleltetés követelményei

Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ)

A HMKÁ előírásai a következő gazdálkodási területekre terjednek ki:

- Vízvédelmi sávokra vonatkozó előírások
- Öntözési célú vízhasználat csak érvényes vízjogi üzemeltetési engedély alapján végezhető
- Felszín alatti vizek szennyezésére vonatkozó előírások
- Minimális talajborítottságra vonatkozó előírások
- Erózió korlátozására vonatkozó termőhely-specifikus minimális földgazdálkodással kapcsolatos előírások (*szőlőültetvények esetében teraszok megőrzése, 12%-osnál nagyobb lejtésű területeken bizonyos növénykultúrák termesztésének korlátozása*)
- A talaj szervesanyag-tartalmának fenntartására vonatkozó előírások (*vetésváltás követelményei, égetési tilalom*)
- A védett tájképi elemek (*gémeskutak, kunhalmok, fa- és bokorcsoportok, magányos fák, kis kiterjedésű tavak*) megőrzése.

A gyakorlatban fontos felhívni a figyelmet arra, hogy azokon a – **támogatható területen lévő** – parcellákon is be kell tartani a kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó követelményeket, így a HMKÁ előírásokat is, **amelyekre a kérelmező nem kért támogatást**. Az előírások a gazdaság teljes területére vonatkoznak.

A vetésváltásra vonatkozó előírásokat akkor is be kell tartani, ha **változik a terület földhasználója**, kedvezményezettje.

Az alábbiakban felsorolás szintjén megemlítjük a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelményeket**. Azokban az esetekben, ahol a JFGK-k kifejezetten relevánsak a Natura 2000 területek megőrzése szempontjából, részletesen ismertetjük a kritériumrendszert.

JFGK 1 – A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezés elleni védelme

A szabályozás célja a nitrátérzékeny területeken a mezőgazdasági forrásokból származó nitrátok által okozott vagy indukált vízszennyezés csökkentése. **A követelmények minden esetben a nitrátérzékeny területekre vonatkoznak**. A JFGK 1 előírásai a következő témakörökhöz kapcsolódnak:

- Nyilvántartás-vezetés
- A szerves trágya-kijuttatás mennyiségi korlátozása
- Lejtős területen történő trágyázás feltételei
- Hígrágya kijuttatás feltételei
- Műtrágyázás
- Szerves trágya termőföldön történő tárolása

- Trágyatárolóra vonatkozó előírások
- Silótároló

Legeltetési állattartás esetén a trágyatároló kapacitását **csak az istállózott időszak hossza alapján kell megállapítani.**

JFGK 2,3 – A vadon élő madarak védelme (JFGK 2), a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelme (JFGK 3)

A védett állatfajok egyedének zavarására, károsítására, elpusztítására, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetésére vonatkozó tilalom, valamint a védett állatfajok lakó-, élő-, táplálkozó-, költő-, pihenő- vagy búvóhelyének lerombolására, károsítására vonatkozó tilalom a **gazdaság teljes területén vizsgálандók**. Ezek kapcsán a hatóság azt vizsgálja, hogy a helyszíni ellenőrzés időpontjában van-e egyértelmű jele annak, hogy a gazdálkodó megszegte a számára előírt követelményt.

A Natura 2000 területeken – a vonatkozó jogszabályi háttér alapján – az előírásokat akkor is meg kell tartani, ha az ügyfél nem igényel Natura 2000 területre nyújtandó kompenzációs támogatást.

Gyepterületek felülvetése esetén olyan gyepalkotó fajokat kell vetni, ami a területre jellemző gyepársulás alkotó faja, ezáltal a fűhozam növelésével egy időben a gyep természeti értéke is javul. Ehhez a ponthoz sorolandó az inváziós növényfajok irtása, a gazdaság területének özönnövény mentesen tartása is.

JFGK 4 – Élelmiszer-biztonságra vonatkozó eljárások

JFGK 5 – Egyes hormon- vagy tiroosztatikus hatású anyagokra és β -agonistákra vonatkozó felhasználási tilalom az állattenyésztésben

JFGK 6 – A sertések azonosítása és nyilvántartása

JFGK 7 – A szarvasmarhák azonosítása és nyilvántartása

JFGK 8 – A juh- és kecskefélék azonosítása és nyilvántartása

JFGK 9 – Szivacsos agyvelőbántalmak (TSE) elleni védekezés

JFGK 10 – Növényvédő szerek kezelése

A követelmények célja a növényvédelemmel kapcsolatos veszélyek megelőzése, az ember és az állat egészségét, a környezet és a természetvédelmét szolgáló intézkedések biztosításával, illetve a növényvédelemmel összefüggő kémiai biztonságra vonatkozó általános szabályok betartásával (növényvédő szerek).

Előírt követelmények a következő témakörökhöz kapcsolódnak:

- Engedélyezett növényvédő szer felhasználása
- Növényvédő szer felhasználására vonatkozó előírások
- Növényvédő szer felhasználásához szükséges végzettség
- Permetezési napló vezetése
- Nyilvántartás a növényvédő szerekről
- Növényvédő szerek tárolása
- Növényvédő szerek átcsomagolása
- A növényvédő szer kijuttatásra alkalmazott gépek műszaki állapotára vonatkozó előírások.

JFGK 11 – Borjak védelmére vonatkozó minimum követelmények

JFGK 12 – Sertések védelmére vonatkozó minimum követelmények

JFGK 13 – Mezőgazdasági haszonállatok védelmére vonatkozó minimum követelmények

Jogszabályi hivatkozások

Hazai jogszabály

A kölcsönös megfeleltetés körébe tartozó ellenőrzések lefolytatásával, valamint a jogkövetkezmények alkalmazásával kapcsolatos szabályokról szóló 81/2009. (VII. 10.) FVM rendelet

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet

EU jogszabály

A Bizottság 809/2014/EU, valamint 640/2014/EU rendelete a 1306/2013/EU rendeletnek a kölcsönös megfeleltetéssel összefüggő kontrollrendszerek és igazgatási szankciók megállapításáról.

4. táblázat: véleményezések összesítése

No	Véleményezésre felkért szervezet	válasz száma	idő-pont	Megküldött nyilatkozat, vélemény	Felhasználás, intézkedés módja
1	Kerekerdő Alapítvány Szombathely, Kőszegi u. 3.	elektro-nikusan küldött	2016. 06.21.	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
2	Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület Szombathely, Károlyi tér 4.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
3	Vas Megyei Természetbarát Bizottság Szombathely, Berzsényi tér 1.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
4	Vas Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály, Szombathely, Batthyány tér 2.	VA/FEF01/4295- 2/2016.	2016.06.15.	<p><u>A vélemények és tervezői válaszok pontokban szedve:</u></p> <p>- A Körzeti erdőtervekhez a megnevezetten túl az erdészeti kezelésű területekre a 192. Sárvári Erdészeti Igazgatóság erdőgazdálkodási egység körzeti erdőterve – törzskönyvi száma: 1/2010. – érvényes 2010. január 1.- 2019. december 31. vonatkozik</p> <p>- A 91M0 és 91G0 élőhelyekre vonatkozóan („a folyamatos erdőborítást biztosító erdészeti tevékenységen kívül egyéb hasznosítás nem fogadható el”) jelen esetben az erdészeti hatóság részéről az Öregcsererrel szemben NEM fogadható el, túlzott korlátozást jelent.</p> <p>- Az erdészeti kezelésre vonatkozó javaslatoknak összhangban kell lenniük az erdőtervben leírtakkal, ezen túl a gyertyános-kocsányos tölgyesekben az „örökerdő” gazdálkodás erősen kétséges.</p> <p>A véghasználatok teljes mellőzése ezen területen túlzott elvárás, nem javasoljuk szerepeltetni.</p> <p>A jelenlegi szabályozás szerint egyébként véghasználat a szálalóvágás is!</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A körzeti erdőtervre való hivatkozást a megfelelő helyre beépítettük. - A vonatkozó kezelési egység esetében a gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok fejezetét a véleménynek megfelelően átfogalmaztuk, kiegészítettük. - A fentiek szerint az észrevételnek megfelelően javítva.

No	Véleményezésre felkért szervezet	válasz száma	idő-pont	Megküldött nyilatkozat, vélemény	Felhasználás, intézkedés módja
				<p><i>-Véleményünk szerint el kellene választani kezelési egységben is a cseres-tölgyeseket és a gyertyánostölgyeseket, ugyanis jelentősen eltérő erdőkezelést igényelnek és tesznek lehetővé.</i></p> <p><i>Cserestölgyesekben az „örökerdő” elvárás reális cél lehet (lásd átalakító üzemmód), míg a gyertyánostölgyesek hosszú távú fennmaradását, megújulását a kis területű véghasználatok és mesterséges erdőfelújítások jobban biztosítják.</i></p> <p><i>-31. oldal: A tervben a mezőgazdálkodási támogatásokat szerepeltetmi felesleges, 100 %-banerdőtervezett a terület.</i></p> <p><i>-Felhívta a figyelmet a 2009. évi XXXVII. törvény 51.§ (4., 6.), 53.§ (1., 2.), 55.§ és a 73.§ (7., 8.) bekezdésében foglaltakra.</i></p>	<p>- Álláspontunk szerint mindkét tölgyes élőhelytípus azonos elvek mentén kezelendő és fenntartásuk a természetes felújításra alapozandó. A kezelési egység általános kezelési javaslataiban ugyanakkor beépítettük a felvetést és megemlítjük a gyertyános-tölgyesek esetében a nagyobb lékek nyitásának szükségességét.</p> <p>- A MePAR szerint van támogatható gyepterület a Natura 2000 területen belül is.</p> <p>A felsorolt jogszabályi helyek az erdészeti hatóság által előírható, kötelezően végrehajtandó korlátozásokra vonatkoznak és nem a fenntartási tervben megadott kezelési javaslatokra, amelyek önkéntesen vállalhatóak.</p>
5	Vas Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály Szombathely, Gagarin u. 2.	VA/FEF03/702-2/2016	2016.06.08.	Véleményük: <i>HUON20013 azonosító kódú tervezési terület kezelési tervében foglaltakkal egyetértünk, megvalósítását javasoljuk.</i>	Tudomásul vesszük
6	Vas Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági, Növény- és Talajvédelmi Főosztály Tanakajd, Ambrózy sétány 2.	VA/ÉBNTF03/1660-2/2016.	2016.06.17.	Levelükben a tárgyi területre vonatkozóan jellemzik a terület talajait, majd a kezelési tervvel kapcsolatosan az alábbi véleményt adták: <i>A tervdokumentációban foglalt javaslatokkal talajvédelmi szempontból egyetértek.</i>	Tudomásul vesszük
7	Vas Megyei Kormányhivatal Építésügyi,				

No	Véleményezésre felkért szervezet	válasz száma	idő-pont	Megküldött nyilatkozat, vélemény	Felhasználás, intézkedés módja
	Hatósági, Oktatási és Törvényességi Felügyeleti Főosztály Szombathely, Berzsényi Dániel tér 1.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
8	Vas Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály Szombathely, Vörösmarty u. 2	VA/KTF02-2094-2- 2016.	2016. 06.13.	A levélben az alábbi véleményt fogalmazta meg: <i>..a fenntartási terveiben foglaltakkal kapcsolatban hatóságom természetvédelmi szempontból észrevételt nem kíván tenni.</i>	Tudomásul vesszük
9	Kenéz Község Önkormányzata Kenéz, Kossuth Lajos u. 39.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
10	Vépi Közös Önkormányzati Hivatal Vép, Rákóczi Ferenc u. 8.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
11	Szombathelyi Erdészeti Zrt. Szombathely, Saághy István u. 15.	SZHE/565-2/2016.	2016. 06.20.	Megküldött véleményük: <i>A kezelési tervben leírt, az erdőkre vonatkozó javaslataik túlnyomó részét – az erdőtervekben meghatározottaknak megfelelően – a törvényi előírások betartása mellett eddig is alkalmaztuk.</i> <i>-Mindegyik erdőrészletben erdőrészlet esetében az állandó erdőborítást biztosító üzemmódra valóátterést nem tartjuk elfogadhatónak.</i> <i>-A jelenlegi faanyagtermelő elsődleges rendeltetés mellett is tudjuk a jelölő fajok élőhelyét biztosítani.</i> <i>- 20. oldal elírás</i>	-Tudomásul vesszük - A 3.2.7. A tervezési terület erdőrészleteit érintő kezelési egységek c. fejezetében az erdőrészlet/tag vonatkozásában táblázatban részletezve szerepel. - A Natura 2000 jelölő élőhely egy komplex ökológiai egység, melyben a fásszárúak mellett a gyepszintnek, az ott élő faunának is megfelelő fajössze-tételűnek kell lennie. A korábban letermelt erdők helyén álló fiatalosok fajszegény gyepkompozíciója és állatvilága miatt jelenleg nem felel meg a jelölő élőhely kritériumainak.

No	Véleményezésre felkért szervezet	válasz száma	idő-pont	Megküldött nyilatkozat, vélemény	Felhasználás, intézkedés módja
				<p>-A Sormás-patak nyugati oldalán lévő Vép 16C, 16D és 23B erdőrészek nem Natura 2000 területek, ezekre a kezelési terv nem vonatkozhat.</p> <p>- A folyamatos erdőborítást csak a körzeti erdőtervben rögzített (Vép 32D, 33A, B, C, 34A, 37A) tudjuk biztosítani, a többi Natura 2000 területeken az üzemterv szerinti vágásos kezelést kívánjuk folytatni.</p>	<p>- Javítva</p> <p>-A nemzeti parktól megkapott, érvényben lévő Natura 2000 digitális fedvény szerint a Vép 0180/3. hrsz, ennek megfelelően az adott erdőrészek is a Natura 2000 területébe esnek.</p> <p>- Az eltérő érdekek esetében a kérdéses erdőrészek esetében a kezelések végső megoldását a kezelő erdészet és a nemzeti park konszenzusos megegyezése adhatja.</p>
12	Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság Szombathely, Vörösmarty Mihály u. 2.	0914-007/2016.	2016. 06.16.	<p>Tárgyi levélben az alábbi jogszabályok figyelembe vételét kéri:</p> <p>-1995. évi LVII. tv. a vízgazdálkodásról</p> <p>-83/2014. (III.14.) Korm. rendelet</p> <p>-120/1999 (VIII.6.) Korm. rendelet</p> <p>30/2008 (XII.31.) KvVM rendelet</p> <p>-147/2010. (IV.29.) Korm. rendelet</p> <p>- Mivel a Köles-tető ...a Szombathely-Kénéz vízbázis hidrogeológiai B védőterületén fekszik, ezért kérjük a fenntartási tervben a védőterület szerepeltetését, melyre a 123/1997. (VII.18.) Korm. rendelet vonatkozó előírásai érvényesek.</p>	<p>- Tudomásul vesszük</p> <p>-Javítjuk</p>
13	Sitke és Környéke Földtulajdonosok Közössége Vadásztársaság Sitke, József Attila u. 4.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
15	Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Vas Megyei Igazgatósága Szombathely, Ady tér 5.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
15	Magyar Erdőtulajdonosok és Erdőgazdálkodók Országos Szövetsége Budapest, Budakeszi út.91.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel

No	Véleményezésre felkért szervezet	válasz száma	idő-pont	Megküldött nyilatkozat, vélemény	Felhasználás, intézkedés módja
16	Országos Magyar Vadászkamara Vas Megyei Területi Szervezete Szombathely, Puskás Tivadar u. 7.	-	-	Vélemény, nyilatkozat nem érkezett	Intézkedést nem igényel
17	Sporthorgász Egyesületek Vas Megyei Szövetsége Vaskeresztes 165/4. hrsz.	30/2016.	2016. 06.15.	Levelükben a tárgyi Natura 2000 területére vonatkozó megállapítást nem tettek	Intézkedést nem igényel

II. Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

1.1.1. Éghajlati adottságok

Éghajlata mérsékelt hűvös, mérsékelt száraz. Az évi napfénytartam 1850 és 1900 óra között valószínű, a napsütés órák száma a nyári hónapokban 710-730, télen 190 óra körül várható a tájban.

Hőmérsékleti viszonyok

Az évi középhőmérséklet 9,5 °C körül alakul, a nyári időszak átlaga 16,03 °C. Az évi fagymentes napok száma mintegy 185-188, a napi középhőmérséklet több mint 10 °C. A fagymentes időszak hossza mintegy 185-188 nap. A nyári legnagyobb felmelegedés sokévi átlagos értéke 32,0-33 °C, a téli legerősebb lehűlésé -15,5-16, °C.

Csapadékviszonyok

Az évi csapadékátlag 630-650 mm körüli, aminek nagy része, mintegy 420 mm a vegetációs időszakban hullik. A hótakarós napok száma 33-38 körüli, az átlagos hóvastagság 20-23 cm.

Szélviszonyok

A szélirányokat az Alpok áramlásmódosító hatása jellemzi, ennek megfelelően a leggyakoribb szélirány az északi és a déli, átlagos szélessége 3,0-3,5 m/s.

1.1.2. Vízzajzi adottságok

A vizsgált terület a Gyöngyös vízgyűjtőjéhez tartozik. A tervezési területen állandó vízfolyás nincs, időszakos vízfolyás, a Sormási-patak, mely ÉNY-DK-i irányban halad át, majd a Gyöngyösön át a Rábába torkollik. A terület sík jellegéből adódóan több helyütt is a mélyedésekben összegyűlő csapadékvízből időszakos vízállások, sekély, nyáron kiszáradó kis tavak találhatóak. A tervezési terület vízrajzi viszonyainál meg kell említeni a területen jelenlévő árokrendszert. Ez nem csak a nyiladékok mentén húzódó árkoknál jelentkezik, hanem több erdőrészen áthaladva is megtalálható. Ezek az árkok nem csak a csapadékvizet vezetik el, hanem a kavicsaljzat vízáteresztő tulajdonságainak ismeretében a terület talajvízszintjét is mélyen tartják. Ez az erdők termőhelyi viszonyaiban okoz kedvezőtlen változást, mely hosszabb távon a vegetáció változásához vezet. A területen áthaladó időszakos vízfolyásnál is hasonló probléma, hogy annak fenékszintje mintegy 2 m-rel lejjebb van a talajszintnél.

1.1.3. Talajtani adottságok

A tervezési terület Magyarország Kistájainak katasztere (2010) szerint a 3.2.13 Gyöngyös-sík kistáj keleti szélén található. Alföldies jellegű kistáj felszíni megjelenése egyhangú, nemcsak merész felszíni formáktól mentes, de még mikroformákban is nagyon szegényes, amit a relatív relief 8,5 m/km² is kifejez. A terület DK-felé lejt, átlagos magassága 207 mBf; ez a Köles-tető területén 173-188 mBf között változik.

Földtani jellemzője: a Kelet-alpi mélyben süllyedt kőzeteire késő-miocén és késő-pannon képződmények települtek: jégkorszaki vályog, agyagos vályogos üledékek, lösz, valamint a Rába bal parti kavicsstakarójával egybeolvadt kavicszal és kevert barna jégkorszaki vályog. A vizsgált terület geológiai felső rétegeit is utóbbi jellemzi.

A kistáj uralkodó talajtípusai az erdőtalajok (89 %), főképp az agyagbemosódásos barna erdőtalajok. A kilúgozott kavicsfelszíneken sovány vázta talajok találhatók.

1.2. Természeti adottságok

Élőhely-típusok szerinti jellemzés

A vizsgált terület szinte teljes területén erdők találhatók. Ezek többnyire a potenciális záró növénytársulás, a lombos erdők különböző fafajösszetételű és degradáltságú változatai. A természetes erdőket a gyertyános-kocsányos tölgyesek (K1) és a cseres-kocsányos tölgyesek (L2b) képviselik, melyek területe mintegy 55 %-ra szorítkozik. Ezeket az erdőket mintegy 41 %-os területarányal a különböző korú őshonos fafajú fiatalosok veszik körül, melyek helyes kezelés esetén idővel jelölő élőhellyé válhatnak (P1, P8, RA, RB, RC, RDa, RDb). A Sormási-patak mentén a természetes erdők közül az égerliget (J5, 1,2 % területarány) szalagszerű állománya található, míg máshol spontán felverődött vegyes fafajú fásodott területek kísérik (RB). A terület közel sík felszínéből adódóan a mélyedésekben összegyűlő vizek kedveznek a mocsári vegetáció kialakulásának. Ezekben az időszakos kis sekély tavacsákban nádasok (B1a), magassásosok (B5) és a túltartott nagyvadállomány károsítása folytán degradált vizes élőhelyek (OA), mocsárerdők, lápi füzesek (J2) találhatók (területük 2 %). A töviskés cserjések pontszerűen fordulnak elő (P2a). A tájidegen fafajok alkotta faültetvények közül az akácok (S1) és feketediós (S3) állományok vannak jelen. Megjelenésük a tervezési terület külső szegélyére szorítkozik, területarányuk 1,5 %.

Florisztikai jellemzés

A gyertyános- és cseres-kocsányos tölgyesek állományaiban többnyire idős kocsányos tölgyek (*Quercus robur*) és cserekek (*Q. cerris*) alkotják a felső lombkoronaszintet, melybe csak néhány gyertyán (*Carpinus betulus*), vadcserekesznye (*Cerasus avium*) elegyedik. Az alsó lombkoronaszintben az domináns gyertyán (*Carpinus betulus*) mellett megjelenik a magas kőris (*Fraxinus excelsior*), mezei juhar (*Acer campestre*) és a nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos*). Az összefüggő cserjeszint gyakran hiányzik, több helyen viszont gazdag fajkészletű, sűrű cserjésekkel jellemezhető erdőállományokkal találkozhatunk. A társulásalkotó fafajok fiatal példányai mellett a cserjeszintet az erdei szeder (*Rubus fruticosus*), fekete bodza (*Sambucus nigra*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), gyepürózsa (*Rosa canina*), fagyal (*Ligustrum vulgare*), veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*) és a vadkörte (*Pyrus pyraeaster*) példányai adják. A gyepszint gyakori fajai az indás infű (*Ajuga reptans*), kék ibolya (*Viola cyana*), erdei tisztosfü (*Stachys sylvatica*), szagos müge (*Galium odoratum*), erdei gyömbérgyökér (*Geum urbanum*), orvosi tüdőfű (*Pulmonaria officinalis*), farkaskutyatej (*Euphorbia cyparissias*), göcsös görvélyfű (*Scrophularia nodosa*), pettyegetett lizinka (*Lysomachia punctata*) az egyszikűek közül az erdei szálkaperje (*Brachypodium sylvaticum*), ligeti perje (*Poa nemoralis*), erdei ebír (*Dactylis polygama*), erdei sás (*Carex sylvatica*) említendő. A fiatal tölgyesek fajszegények, gyepszintjük nagy területen teljesen hiányzik. Geofiton aspektus sehol nem figyelhető meg. Az inváziós fajok közül a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) szórványosan számos helyen megtalálható. A véghasználat letermelt erdőtagokban a fiatal tölgycesmeték mellett a szárazabb állományokban uralkodó a siskanádtippán (*Calamagrostis epigeios*), míg üdőbb termőhelyen

a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) inváziója jellemző.

Több kis foltban, ill. a Sormási-patak mentén – valószínűleg felhagyott legelőn – felverődött cserjések alakultak ki galagonyával (*Crataegus monogyna*), kökénnyel (*Prunus spinosa*), melyben elszórtan a vackor (*Pirus piraster*), fagyal (*Ligustrum vulgare*), erdeifenyő (*Pinus sylvestris*) mezei juhar (*Acer campestre*) és a mezei szil (*Ulmis minor*) is megjelenik. Gyepszintjük gyepi fajok, gyomok és inváziós fajok alkotta komplex. Ezek a cserjések a tervezési időszakban megkerült jelölő rovar, a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) számára jelentenek élőhelyet.

Az erdőkben a lefolyástalan mélyedésekben a környező tájban egyedülálló magassásos és mocsári vegetációt találunk. A kis kiterjedésű foltokban a mocsári- és partisás (*Carex acutiformis*, *C. riparia*), másutt a nád (*Phragmites australis*) az uralkodó, míg jellemző cserjefajként a rekettyefűz (*Salix cinerea*) említhető. A békaszittyó (*Juncus effusus*) több helyen domináns, mellette a közönséges lizinka (*Lysimachia vulgaris*), a mocsári nőszirm (*Iris pseudacorus*), a mocsári tisztesfű (*Stachys palustris*) van jelen. A kiterjedtebb tavacsok sekély vize fű- és égerláp kialakulásának kedvez, ahol a rekettyefűz (*Salix cinerea*) mellett a vízben álló „lábas” égerek (*Alnus glutinosa*) is megtalálhatók. A gyepszintben a vízi harmatkása (*Glyceria maxima*), ill. a mételykóró (*Oenanthe aquatica*) a társulásalkotó, mely fajok mellett számos mocsári növény is megtalálható: mocsári nefelejcs (*Myosotis palustris*), vízi menta (*Mentha aquatica*), vízi peszérce (*Lycopus europaeus*), torzszakboglárka (*Ranunculus scleratus*). A lápi jellegű élőhelyen a területre új védett faj, a bugás sás (*Carex paniculata*) 87 zsombékot számláló állománya került elő. A sekély tavakban, mocsarakban a túltartott vadállomány hatása nagyon erősen látszik (túrás, taposás, dagonyázás), mely az élőhelyeket nagymértékben degradálja és a védett sás zsombékjainak fennmaradását veszélyezteti.

Zoológiai jellemzés

Az idősebb erdők gazdag xilofág bogárvilággal rendelkeznek, amelyek közül kiemelendő jelentőséggel bír a skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), a nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*) és a szarvasbogár (*Lucanus cervus*). Az idős erdők és a holtfa alacsony mennyisége miatt azonban az utóbbi két bogárfaj állománya meglehetősen alacsony. A terület lepkefaunája a nyílt, füves élőhelyek hiánya miatt meglehetősen fajszegény. Ugyanakkor az utóbbi évek felmérései alapján több közösségi jelentőségű faj is előfordul a területen. A Sormás-patak menti kökényesekben a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) kisebb állománya él. A patakmenti égerligetben találja meg élőhelyét a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*). A terület jobb állapotú üde erdőiben pedig a kis apollólepke (*Parnassius mnemosyne*) jelentős állománya található.

A Köles-tető nem bővelkedik vizes élőhelyekben, így kételtű faunája is meglehetősen szegényes. Az árkokban és mélyebb fekvésű területeken előforduló időszakos vízállásokban kisebb állománya szaporodik a pettyes götének (*Triturus vulgaris*) és az erdei békának (*Rana dalmatina*). A hüllők közül a fürge gyík (*Lacerta agilis*) és a vízisikló (*Natrix natrix*) fordul elő.

A terület idősebb erdői és a köztük húzódó nyiladékok jó táplálkozó helyei a denevéreknek. A felmérések során közülük a nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), a közönséges késeidenevér (*Eptesicus serotinus*), az alpesi denevér (*Hypsugo savii*), a rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*), a fehérszélű törpedenevér (*Pipistrellus kuhlii*), a szoprán törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*) és a szürke hosszúfűlű törpedenevér (*Plecotus austriacus*) jelenlétére derült fény. A nagyvadak tekintetében a gímszarvas (*Cervus elaphus hippelaphus*), őz

(*Capreolus capreolus*) és a vaddisznó (*Sus scrofa*) nagy számban van jelen, kártételük – főképp az utóbbi – jelentős mértékben befolyásolja a gyepszint alakulását.

Az idős odva fákkal rendelkező erdőtömbökben gazdag odúlakó madárfauna tenyészik. Kiemelendően közülük a közösségi jelentőségű fekete harkály (*Dryocopus martius*), közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*) és az örvös légykapó (*Ficedula albicollis*). Emellett jellemző madárfajok még a területen az erdei pinty (*Fringilla coelebs*), csúszka (*Sitta europaea*), zöldike (*Carduelis chloris*), cinegék (*Parus major*, *Cyanistes caeruleus*), szajkó (*Garrulus glandarius*), örvös galamb (*Columba palumbus*). Az erdők szegélyében néhány páros állománya van az erdei pacsirtának (*Lullula arborea*) és a tövisszűrő gébicsnek (*Lanius collurio*), melyek fészkelése is valószínűsíthető.

1. táblázat: a tervezési területen előforduló élőhelyek Á-NÉR kategóriák szerint

Á-NÉR kód	Megnevezés	Terület (Ha)	Előfordulási arány (%)
B1a	Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	0,088	0,023
B5	Nem zsombékoló magassárrétek	1,621	0,421
J2	Láp- és mocsárerdők	0,853	0,221
J5	Égerligetek	4,684	1,215
K1a	Gyertyános-kocsányos tölgyesek	77,1402	20,015
L2b	Cseres-kocsányos tölgyesek	131,897	34,222
OA	Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek	1,341	0,348
P1	Őshonos fafajú fiatalosok	103,288	26,799
P2a	Üde és nedves cserjések	0,571	0,148
P2b	Galagonyás-kökényes-borókás cserjések	1,124	0,292
P8	Vágásterületek	22,235	5,769
RA	Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	0,609	0,158
RB	Őshonos fafajú puhafás jellegtelen, vagy pionír erdők	12,022	3,119
RC	Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők	8,572	2,224
RDa	Őshonos lombos fajokkal elegyes fenyves származékerdők	9,383	2,434
RDb	Őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyeserdők	0,566	0,147
S1	Ültetett akácok	1,353	0,351
S3	Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők	0,654	0,170
S6	Nem őshonos fafajok spontán állományai	3,735	0,969
U11	Út- és vasúthálózat	3,678	0,954
	összesen:	385,41	100,000

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

2. táblázat: a tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
*91G0	Pannon gyertyános-tölgyesek	C
91M0	Pannon cseres-tölgyesek	B
*91E0	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae)	D

Élőhely neve:

Pannon gyertyános-tölgyesek

Élőhely kódja:

91G0*

Élőhely előfordulásai a területen:

A gyertyános-tölgyesek két nagyobb tömbben helyezkednek el a terület északi és déli felében.

Élőhely területi aránya:

20 % mely a terület Natura 2000 adatlapján szereplő adatnál 55% kevesebb.

Élőhely kiterjedése a területen:

77,14 ha, mely a terület Natura 2000 adatlapján szereplő adatnál (191,48 ha) kevesebb. Az eltérés az aktuális felmérés pontosításából adódik. Az új élőhelyterkép készítésekor rendelkezésre álló részletszintű erdészeti leírólapok fafajSORAI nagyban segítették a besorolást.

Élőhely jellemzése:

A felső lombkoronaszintet többnyire idős kocsányos tölgyek (*Quercus robur*) alkotják, melybe csak néhány gyertyán (*Carpinus betulus*), vadcserezsnye (*Cerasus avium*) elegyedik. Az alsó lombkoronaszintben a domináns gyertyán (*Carpinus betulus*) mellett megjelenik a magas kőris (*Fraxinus excelsior*), mezei juhar (*Acer campestre*) és a nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos*). Az összefüggő cserjeszint gyakran hiányzik, több helyen viszont gazdag fajkészletű, sűrű cserjésekkel jellemezhető erdőállományokkal találkozhatunk. A társulásalkotó fafajok fiatal példányai mellett a cserjeszintet az erdei szeder (*Rubus fruticosus*), fekete bodza (*Sambucus nigra*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), gyepürózsa (*Rosa canina*), fagyal (*Ligustrum vulgare*), veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*) és a vadvadkörte (*Pyrus pyraster*) példányai adják. A gyep szint gyakori fajai az indás infű (*Ajuga*

reptans), kék ibolya (*Viola cyana*), erdei tisztesfű (*Stachys sylvatica*), szagos müge (*Galium odoratum*), erdei gyömbérgyökér (*Geum urbanum*), orvosi tüdőfű (*Pulmonaria officinalis*), farkaskutyatej (*Euphorbia cyparissias*), göcsös görvélyfű (*Scrophularia nodosa*), pettyegetett lizinka (*Lysomachia punctata*) az egyszikűek közül az erdei szálkaperje (*Brachypodium sylvaticum*), ligeti perje (*Poa nemoralis*), erdei ebír (*Dactylis polygama*), erdei sás (*Carex sylvatica*) említendő. A fiatal tölgyesek fajszegények, gyepszintjük nagy területen teljesen hiányzik. Geofiton aspektus sehol nem figyelhető meg. Az inváziós fajok közül a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) szórványosan számos helyen megtalálható. A véghasználattal letermelt erdőtagokban a fiatal tölgycsemeték mellett a szárazabb állományokban uralkodó a siskanádtippán (*Calamagrostis epigeios*), míg üdébb termőhelyen a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) inváziója jellemző.

Élőhely természetességi degradáltsági értékelése:

- A területen 11 foltban előforduló élőhely természetessége a gyepszint fajkészletének függvényében a közepesen leromlottól a természetközeliig terjed.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Az élőhely hosszú távú fennmaradása csak a tartamos, folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodással, biztosítható. A területen tapasztalható jelentős vadlétszám a természetes felújulást erősen hátráltatja. A korábban kialakított vízelvezető árkok és a vasúti töltés az erdőben a talajvízszint süllyedését okozza, ami hosszú távon az erdők száradásához, a fajkészlet változásához vezet.

Veszélyeztető tényezők:

Az élőhely erdészeti kezelési előírásai jelenleg vágásos üzemmódot és végvágást írnak elő, ami több erdőrésztlet esetében a magas kor miatt (102 év) aktuálisan veszélyt hordoz. A magas vadlétszám a természetes felújulást nagymértékben veszélyezteti.

Élőhely neve:

Pannon cseres-tölgyesek

Élőhely kódja:

91M0

Élőhely előfordulásai a területen:	A cseres-tölgyesek három nagyobb kiterjedésű tömbben és egy kisebb különálló foltban találhatóak meg.
Élőhely területi aránya:	34 %
Élőhely kiterjedése a területen:	131,89 ha, mely több, mint a terület Natura 2000 adatlapján szereplő adat (37,12 ha). Az eltérés az aktuális felmérés pontosításából adódik. Az új élőhelytérkép készítésekor rendelkezésre álló részletszintű erdészeti leírólapok fafajSORAI nagyban segítették az egyes élőhelyfoltok besorolását.
Élőhely jellemzése:	A felső lombkoronaszintet többnyire idős kocsányos tölgyek (<i>Quercus robur</i>) és csertölgyek (<i>Quercus cerris</i>) alkotják, melybe csak néhány gyertyán (<i>Carpinus betulus</i>), vadcsereznye (<i>Cerasus avium</i>) elegyedik. Az alsó lombkoronaszintben a domináns gyertyán (<i>Carpinus betulus</i>) mellett megjelenik a magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>), mezei juhar (<i>Acer campestre</i>) és a nagylevelű hárs (<i>Tilia platyphyllos</i>). Az összefüggő cserjeszint gyakran hiányzik, több helyen viszont gazdag fajkészletű, sűrű cserjésekkel jellemezhető erdőállományokkal találkozhatunk. A társulásalkotó fafajok fiatal példányai mellett a cserjeszintet az erdei szeder (<i>Rubus fruticosus</i>), fekete bodza (<i>Sambucus nigra</i>), egybibés galagonya (<i>Crataegus monogyna</i>), gyepürózsa (<i>Rosa canina</i>), fagyal (<i>Ligustrum vulgare</i>), veresgyűrű som (<i>Cornus sanguinea</i>) és a vadkörte (<i>Pyrus pyraeaster</i>) példányai adják. A gyepszint gyakori fajjai az indás infű (<i>Ajuga reptans</i>), kék ibolya (<i>Viola cyana</i>), erdei tisztesfű (<i>Stachys sylvatica</i>), szagos müge (<i>Galium odoratum</i>), erdei gyömbérgyökér (<i>Geum urbanum</i>), orvosi tüdőfű (<i>Pulmonaria officinalis</i>), farkaskutyatej (<i>Euphorbia cyparissias</i>), göcsös görvélyfű (<i>Scrophularia nodosa</i>), pettyezetett lizinka (<i>Lysomachia punctata</i>) az egyszikűek közül az erdei szálkaperje (<i>Brachypodium sylvaticum</i>), ligeti perje (<i>Poa nemoralis</i>), erdei ebír (<i>Dactylis polygama</i>), erdei sás (<i>Carex sylvatica</i>) említendő. A fiatal tölgyesek fajszegények, gyepszintjük nagy területen teljesen hiányzik. Geofiton aspektus sehol nem figyelhető meg. Az inváziós fajok közül a magas aranyvessző (<i>Solidago gigantea</i>) szórányosan számos helyen megtalálható. A véghasználattal letermelt erdőtagokban a fiatal tölgycesmeték mellett a szárazabb állományokban uralkodó a siskanádtippán (<i>Calamagrostis epigeios</i>),

míg üdébb termőhelyen a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) inváziója jellemző.

Élőhely természetességi degradáltsági értékelése:

- A területen 9 foltban előforduló élőhely természetessége a gyepszint fajkészletének függvényében a közepesen leromlottól a természetközeliig terjed.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Az élőhely hosszú távú fennmaradása csak a tartamos, folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodással, biztosítható. A területen tapasztalható jelentős vadlétszám a természetes felújulást erősen hátráltatja.

Veszélyeztető tényezők:

Az élőhely erdészeti kezelési előírásai jelenleg vágásos üzemmódot és végvágást írnak elő, ami több erdőrészlet esetében a magas kor miatt (102 év) aktuálisan veszélyt hordoz. A magas vadlétszám a természetes felújulást nagymértékben veszélyezteti. További probléma az erdőkben húzódó árkok hálózata, mely a talajvíz süllyesztéséhez és ezáltal a szárazodáshoz vezet. Mindezt erősíti, hogy a kavicstakarón van az erdők túlnyomó része.

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

A terület adatlapján közösségi jelentőségű növényfaj nem szerepel. A terepbejárások alkalmával közösségi jelentőségű növényfaj nem került elő.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

4. táblázat: a tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Population (A-D)
II., IV.	nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>)	C
II.	szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)	C
II., IV.	közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>)	C
II., IV.	nyugati pisedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>)	ÚJ D
II., IV.	sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>)	ÚJ D
II., IV.	díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>)	ÚJ D
IV.	közönséges késeidenevér (<i>Eptesicus serotinus</i>)	ÚJ
IV.	rőt koraidenevér (<i>Nyctalus noctula</i>)	ÚJ
IV.	fehérszélű törpedenevér (<i>Pipistrellus kuhlii</i>)	ÚJ

Irányelv melléklete	Faj név	Population (A-D)
IV.	szoprán törpedenevér (<i>Pipistrellus pygmaeus</i>)	ÚJ

Faj neve:

nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

Potenciális élőhelyei a tervezési területen és annak határán kívül is jelentős kiterjedésben található tölgyesek (cseresek, gyertyános-kocsányos tölgyesek), így valószínűleg stabil állománnyal rendelkezik a területen.

Állománynagyság (jelölés):

R = rare (ritka)

Állománynagyság (tervkészítéskor):

V = very rare (nagyon ritka) (a tervkészítés során kifejtett állapotban nem került elő, de az alkalmas élőhelyek kiterjedése alapján kisebb állománya él a területen)

Állomány változásának tendenciái és okai:

Az állomány nagysága és a változások tendenciái nehezen becsülhetőek a megfigyelhetőség alacsony szintje miatt. Az élőhely tekintetében megállapítható, hogy a kijelöléshez képest csökkent az aktuális erdők kiterjedése, mely az állomány visszaszoruláshoz vezethetett.

Faj veszélyeztetettsége:

A kis populációméret és az élőhely csökkenése miatt aktuálisan veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:

Elsősorban a jelenleg érvényben lévő vágásos erdőgazdálkodás és a holtfa eltávolítása veszélyezteti.

Faj neve:

szarvasbogár (*Lucanus cervus*)

Irányelv melléklete:

II.

Faj előfordulásai a területen:

Potenciális élőhelyei a tervezési területen és annak határán kívül is jelentős kiterjedésben található tölgyesek

	(cseresek, gyertyános-kocsányos tölgyesek), így valószínűleg stabil állománnyal rendelkezik a területen.
Állománynagyság (jelöléskor):	R = rare (ritka)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	V = very rare (nagyon ritka) (a tervkészítés során kifejezett állapotban nem került elő, de az alkalmas élőhelyek kiterjedése alapján kisebb állománya él a területen)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány nagysága és a változások tendenciái nehezen becsülhetők a megfigyelhetőség alacsony szintje miatt. Az élőhely tekintetében megállapítható, hogy a kijelöléshez képest csökkent az aktuális erdők kiterjedése, mely populációdinamikai változásokhoz vezetett.
Faj veszélyeztetettsége:	A holtfa hiánya és az élőhely csökkenése miatt aktuálisan veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Elsősorban a jelenleg érvényben lévő vágásos erdőgazdálkodás és a holtfa eltávolítása veszélyezteti.
Faj neve:	közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>)
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	Táplálkozás során feltehetően rendszeresen használja a területet, de a felmérés során nem került elő.
Állománynagyság (jelöléskor):	100 – 500 egyed
Állománynagyság (tervkészítéskor):	100 – 500 egyed (a tervezés során nem került elő, az élőhelyek nem változtak olyan mértékben, hogy jelentősebb állományváltozással kellene számolni)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Mennyiségi adatok hiányában tendenciák nem állapíthatók meg.

Faj veszélyeztetettsége:

Országszerte veszélyeztetett az élőhelyek és a táplálékbázis csökkenése miatt.

Veszélyeztető tényezők:

Elsősorban a területre kívülről jövő hatások veszélyeztetik, mint pl. az épületek átalakítása során szaporodóhelyeinek megszűnése. Emellett a mezőgazdasági területeken történő rovarirtó szerek használata veszélyezteti.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

4. táblázat: a tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
bugás sás	<i>Carex paniculata</i>	V	A tájban egyedüli előfordulása a mocsár- és láperdőben van.
pocsolyalátonya	<i>Elatine alsinastrum</i>	V	A tágabb táj vegetációs környezetében egyedüli előfordulása a mocsár- és láperdőben van.
madárfészek-kosbor	<i>Neottia nidus-avis</i>	V	A hazai lombos erdők egyik leggyakoribb szaprofita orchideafaja. A területen elszórtan mintegy tucatnyi tövét találtuk
kardos madársisak	<i>Cephalanthera longifolia</i>	V	A területen bizonyító példánya került elő.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

6. táblázat: a tényleges művelési ágak megoszlása a tervezési területen

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Megoszlás
erdő	367,030	95,23%
rét	7,850	2,07%
szántó	0,1622	0,04%
kivett	8,385	2,18%
mocsár	1,981	0,51%

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

7. táblázat: a tervezési területen érintett tulajdonosi csoportok megoszlása

Tulajdonosi csoport/kezelő	Kiterjedés (ha)	Megoszlás (%)
magánterületek	85,219	22,11%
nemzeti földalapkezelő	176,863	45,89%
állami erdőszet	120,854	31,36%
önkormányzatok	2,477	0,64%

7. táblázat: a tervezési területhez tartozó helyrajzi számok tulajdonosi csoportja

Település neve	hrsz	Kiterjedés (ha)	Művelési ág	Tulajdonosi csoport/kezelő
Vép	0225/3	35,565	erdő	állami erdőszet
Vép	0228/1b	0,718	erdő	állami erdőszet
Vép	0228/3a	28,270	erdő	állami erdőszet
Vép	0225/1d	7,493	erdő	állami erdőszet
Vép	0225/1b	42,733	erdő	állami erdőszet
Vép	0225/2	1,821	kivett	állami erdőszet
Vép	0227/	0,565	kivett	állami erdőszet
Vép	0228/2	0,463	kivett	állami erdőszet
Vép	0228/3b	0,260	kivett	állami erdőszet
Vép	0225/1a	0,341	kivett	állami erdőszet
Vép	0225/1c	0,145	kivett	állami erdőszet
Vép	0181/	0,457	kivett	állami erdőszet
Vép	0217/7	1,856	kivett	állami erdőszet
Vép	0228/1a	0,167	szántó	állami erdőszet
Vép	0217/4	0,289	rét	magántulajdon
Vép	0217/3	0,119	rét	magántulajdon
Vép	0217/2	0,160	rét	magántulajdon
Vép	0180/3	4,365	rét	magántulajdon
Vép	0217/1	2,917	rét	magántulajdon
Vép	0217/8	47,184	erdő	nemzeti földalapkezelő
Vép	0217/6a	127,698	erdő	nemzeti földalapkezelő
Vép	0217/6c	1,626	mocsár	nemzeti földalapkezelő
Vép	0217/6b	0,355	mocsár	nemzeti földalapkezelő
Vép	0225/3	35,565	erdő	állami erdőszet
Vép	041/	0,200	kivett	önkormányzatok
Kenéz	035/	2,277	kivett	önkormányzatok
Kenéz	038/	4,055	erdő	magántulajdon
Kenéz	040/	3,776	erdő	magántulajdon
Kenéz	034/1	26,418	erdő	magántulajdon
Kenéz	034/2	43,120	erdő	magántulajdon

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. *Mezőgazdaság*

Gyepgazdálkodás

A tervezési területen jelenleg aktuális gyepgazdálkodást nem tapasztaltunk. A kataszteri lapok alapján gyep (rét) művelési ágú terület csupán a 7,85 ha, ez az egész terület 2,07 %-a. A terepi felmérés és az abból készült élőhelytérkép alapján azonban a gyep művelés ezeken a területeken legalább 15-20 éve megszűnt és ott a szukcessziós folyamatok eredményeképp ma szekunder cserjéseket és faállományokat találunk (RD). Mindezek alapján megállapítható, hogy a tervezési területen jelenleg gyepgazdálkodás nem folyik.

Szántógazdálkodás

A területen a terepbejárások alkalmával művelt szántót nem találtunk. A kataszteri térkép alapján egy szántó művelési 0,1622 ha terület van, ám azon spontán akác betelepedés található (S6). Mindezek alapján megállapítható, hogy a tervezési területen jelenleg szántóművelés nem folyik.

1.3.3.2. *Erdészet*

A tervezési területen a két Natura 2000 jelölő erdei élőhely nagyobb kiterjedésben megtalálható: a pannon gyertyános-tölgyesek (K1a) 77,14 hektárral a terület 20 %-át, a pannon cseresek (L2b) 131,89 hektárral a terület 34 %-át adják. A jelölő élőhelyek összességében a terület több mint felén meghatározók. Az erdők állapotát alapvetően a közelmúltban és a jelenleg folytatott erdőgazdálkodás határozza meg. Az összes erdőrészlet faanyagtermelő rendeltetésű és hat kivételével, vágásos üzemmódban kezelik őket (8-9. táblázat). A nagyüzemi vágásos gazdálkodás nyomait viseli a terület, ennek következtében lecsapoló árkok hálózák be, az erdők elegyessége alacsony és kevés az igazán idős erdőtömb és odvas faegyed (10. táblázat). Jelentős nagyságrendben vannak jelen a fiatal őshonos, zömében cser, vagy kocsányostölgy dominanciájú állományok, ill. azok tájidegen, vagy egyéb telepített fafajokkal vegyes előfordulásai (P8, RB, RC, RDa), melyek területaránya 15 %. A 22 hektár nagyságú aktuális vágásterületek (P8) esetében az őshonos vágásnövényzet (szederfajok, siskanád) és a tájidegen aranyvessző robbanásszerű, teljes területet érintő kolonizálása tapasztalható mindenhol, mely gyengíti a fiatal faegyedek fejlődési és túlélési esélyeit. Ezek a fiatalosok megfelelő erdészeti kezeléssel 40-50 év alatt mind közösségi jelentőségű élőhelyekké alakíthatók, vagyis már középtávon is elérhető cél, hogy a teljes területet jelölő élőhelyek alkossák. Az égeresek jelenléte marginális, 1,25 %-os területarányuk nem jelentős. Mint víz jelenlétéhez kötődő élőhely a patak mentén szalagszerűen helyezkedik el, de a vízfolyás időszakos jellege hosszabb távon az élőhely megszűnéséhez fog vezetni. Tarvágásos kezelése is ezt a folyamatot erősíti. A tervezési területen fűz- és égerlápok is találhatóak kis kiterjedésben, ám a jelentősen túltartott vadállomány (szarvas, vaddisznó) taposása, túrása ezeket a rendkívül sérülékeny élőhelyeket végveszélybe sodorta, végveszélyben vannak.

Az idegenhonos fafajok közül a feketedió fordul elő egy foltban, jelenléte elenyésző, 1 ha-t sem éri el. Az özöngyomként viselkedő akác telepített és spontán felverődő állományai összesen 8 ha területűek, ami a terület egészéhez viszonyítva nem jelentős. Ezek az ültetvények az akác kolonizálásának gócpontjait jelentik.

A jelenleg érvényes üzemtervekben a vágásos üzemmódra jellemző fahasználatok szerepelnek, sablonos és egyenletes gyéritések, nagy kiterjedésű véghasználatok és azt követő mesterséges felújítások. Az erdőtervben meghatározott vágásérettségi korok alacsonyak, így nem kedveznek az idős tömbök kialakulásának és a holtfa képződésnek sem. A tervezett erdészeti beavatkozások a legtöbb esetben nem az élőhelyek természetességének növelése

irányában hatnak. A cseres-tölgyesek közül ugyanakkor 45 ha átalakító üzemmódban (9. táblázat) van és azt itt tervezett fahasználatok előremutatóak. A gyérítéseket csoportosan, változó eréllyel kell végezni, véghasználatként pedig szálalóvágást ír elő az üzemterv. Hosszabb távon ezek a módszerek elősegíthetik a jelülő élőhely természetesebbé alakulását. Az üzemtervben meghatározott távlati célállománytípusok természetvédelmi szempontból kedvezőek, hosszabb távon az akácok, gyertyánosok és a fenyvesek gyertyános-tölgyesekké alakítását, és így a jelülő élőhelyek kiterjedésének növekedését eredményezik (11. táblázat).

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A terület vadgazdálkodói a Sormásvölgye Vadásztársaság és a Sárvár és Környéke Földtulajdonosi Közösség. Az elmúlt 10 év vadgazdálkodási adatai a területről a 12-13. táblázatban találhatóak. Elmondható, hogy a vadgazdálkodási tervekben megadott adatok nem tükrözik a valóságot. A vadállomány egyértelműen túltartott és akadályozza az erdők természetes felújulását.

8. táblázat: a tervezési területen előforduló erdőállományok rendeltetés szerint

Erdők rendeltetése	Terület (ha)
gazdasági rendeltetésű erdők	
faanyagtermelő erdők	351,76
védelmi rendeltetésű erdők	
Natura 2000 védelmi erdők (másodlagos)	351,76

9. táblázat: a tervezési területen előforduló erdőállományok üzemmódok szerint

Üzemmód	Terület (ha)
Vágásos	306,47
Átalakító	45,29

Gy-tölgyes	79,81	10,70	-	-	-	-	-	-	-	-	-	90,51
Ks-tölgyes	89,16	11,16	-	-	-	-	-	-	-	-	--	100,28
Cseres	106,17	10,45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	116,62
Akác	0,78	-	-	-	-	-	2,14	-	-	-	-	2,92
Gyertyános	4,83	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,83
Kőrises	-	-	-	-	-	-	-	0,72	-	-	-	0,72
Ek.lombos	0,76	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,76
Égeres	-	5,76	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,76
Erdeifv.	17,69	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17,69
Lucfenyvs	0,64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,64
Távlati- összesen	310,87	38,03	-	-	-	-	2,14	0,72	-	-	-	351,76

12. táblázat: a Sormásvölgye Vadásztársaság vadgazdálkodási adatai az elmúlt 10 év alapján

Vadfaj	Jellemző állománysűrűség pld/100 ha	Állománysűrűség 2004-2013		Hasznosítási sűrűség 2004-2013	
		pld/100 ha	trend	pld/100 ha	trend
gímszarvas	váltóvad	váltóvad	nincs	0,3	stagnáló
őz	3,5	3,4	csökkenő	0,8	stagnáló
vaddisznó	váltóvad	váltóvad	nincs	0,4	csökkenő
mezei nyúl	3,6	3,5	csökkenő	0,3	stagnáló
fácán	7,0	6,9	stagnáló	0,8	stagnáló

13. táblázat: a Sárvár és Környéke Ftk vadgazdálkodási adatai az elmúlt 10 év alapján

Vadfaj	Jellemző állománysűrűség pld/100 ha	Állománysűrűség 2004-2013		Hasznosítási sűrűség 2004-2013	
		pld/100 ha	trend	pld/100 ha	trend
gímszarvas	1,3	1,2	stagnáló	0,8	stagnáló
őz	1,8	1,8	növekvő	1,2	növekvő
vaddisznó	1,1	1,0	csökkenő	2,7	csökkenő
mezei nyúl	2,1	2,1	csökkenő	0,3	csökkenő
fácán	3,5	3,4	csökkenő	0,7	csökkenő

A tervezési területen halászatra vagy horgászatra alkalmas víztér nincsen, így ezek a használatok nem fordulnak elő.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A területen vízgazdálkodásra alkalmas folyó-, ill. állóvíz nem található, az időszakos vízellátású patak és a kis mocsarak sekély vizein gazdálkodás nem folyik. A területet ugyanakkor az erdőgazdálkodás részeként létrehozott lecsapoló árokrendszer hálózta be. Az árkokat nem tartják rendszeresen karban, így jelentőség részük mára feltöltődött. Friss árkolások az erdőfelújításokat megelőzően történnek, ami a terület szárazodásához vezet.

1.3.3.5. Turizmus

A területnek jelenleg nincs turisztikai jelentősége és arra alkalmas infrastruktúra sem található a területen. Tervezett fejlesztésekről nincs tudomásunk, bár a tájban egyedülálló idős erdők fennmaradásuk esetén az ökoturizmus számára vonzerőt jelenthetnek.

1.3.3.6. Ipar

Ipari létesítmény vagy tevékenység jelenleg nincs a területen, ilyen irányú fejlesztés nem tervezett.

1.3.3.7. Infrastruktúra

Infrastrukturális beruházás nem tervezett.

1.3.3.8. *Egyéb*

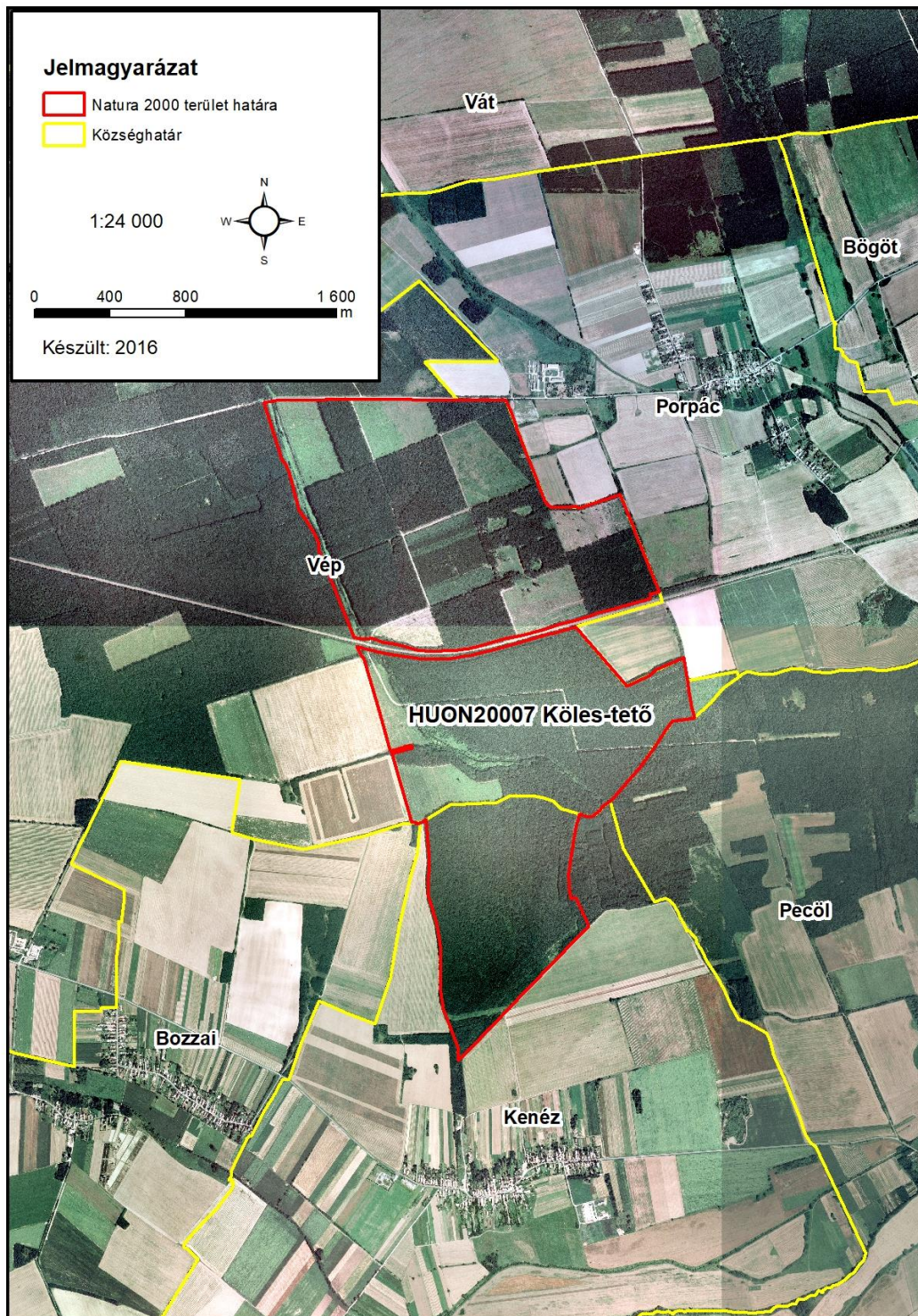
A fentiekén túl egyéb területhasználati módról a tervezés időszakában nem szereztünk tudomást.

2. Felhasznált irodalom

- BERKI I. – NÉMETH S. – SIPOS E. – STEFANOVITS P. (1995): A Nyugat-Dunántúl legfontosabb talajtípusainak rövid áttekintő ismertetése – Vasi Szemle, 49 (4): 481-517
- BÖLÖNI JÁNOS, MOLNÁR ZSOLT ÉS KUN ANDRÁS (SZERK.) (2011): Magyarország Élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója, ÁNÉR 2011. MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót, 441 pp.
- Dövényi, Z. (szerk.) (2010): Magyarország Kistájainak Katasztere. – MTA Földrajztudományi Kutatóintézet Budapest. 876 pp.
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTERIUM, TERMÉSZETMEGŐRZÉSI FŐOSZTÁLY (2013): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. Földművelésügyi Minisztérium, Budapest.
- HARASZTHY L. & SÁFIÁN SZ. (SZERK.) (2016): Védett állatfajok elterjedési atlasza Vas, Zala és Somogy megye Natura 2000 területein. Somogy Természetvédelmi Szervezet, Somogyfajsz.
- KESZEI B. – TAKÁCS G. (2007): A Kemenessömjéni cserjés legelő Natura 2000 terület élőhely-térképezése. – kézirat
- MAROSI S. - SOMOGYI S. (SZERK.) (1990): Magyarország kistájainak katasztere I. - MTA. Földrajztudományi Kutató Intézet, Budapest, pp. 432-436.
- ZENTAI Z. (1999): Természetföldrajzi jellemzők In: Boda L. – Orbán R. (szerk.): Ság hegy, Kemeneshát, Kemenesalja - B.K.L. Kiadó, Szombathely, pp. 4-19.

3. Térképek

3.1. A Köles-tető áttekintő térképe

3.2. A Köles-tető élőhelyterképe

